

O rozhorčenom potoku ANDREJ FERKO Jedného dňa babkina koza náramne vysmädla. Rozmečala sa a tolko domrzala, až ju babka na roli začula.

„Aby ťa pípeť ohol!“ rozhnevala sa, lebo práve načala nový riadok zemiakov.

Ale kozisko mečalo až strach, a tak sa babka vybrala pozrieť, či kozu dačo nemárni.

Nemárnilo ju nič, len veľký smäd ju moril. Mečala a sčúvala, či už babka ide.

„Či som ja tvoja babka, alebo si ty moja koza? Trávy sa napas!“ radila jej babka.

„Niééé,“ protivila sa koza a do dolinky škúlila, kde po kameňoch potok zurčal.

„Čertisko jedno, čo vykúkaš?“ krstila ju babka a odviazala z kolíka.

Koza zakývala dlhými ušami a už aj letela k vode. Babka dychčiac drobčila za ňou s kolíkom v ruke. Vedela, že ju nájde vo výmolinke.

Koza však nad vodou stála, obzerala sa, chvostom šibrinkovala, lebo nablízku krúžil ovad. K pitiu sa nijako nemala. Babka zdvihla halúzku-chabinku, a keď zahнала ovada, oborila sa na kozu:

„Čo trucuješ, kozisko? Voda sa ti nevidí? Zo studničky ti piť nedám!“

„Ba dáš!“ ozval sa drobný hlások.

„To ty koza?“ preľakla sa babka.

„Ja! Tuto som!“ skričalo drobučké zelené chlapčiatko. Skormútené sedelo na pokrútenom koreni medzi skálím a hrčavou jelšinou.

„Tu si?“ vypadol babke kolík. „Čo strašíš? Do vody sa skry, koza sa ťa bojí.“

„Mňa sa koza nebojí,“ povedalo vodníča.

„Tak čo nepije, keď jej pysky suší?“ pomiešala babka chabinkou vodu. Úľak ju už prešiel.

„Voda je planá,“ vzdychlo zelené chlapča.

„Ba kieho!“ pozrela babka do vody. Pod halúzkou sa čertili veľké bubliny a všetko sa ťahalo z vody. Pstruhy sa hmýrili na skalách, žaby na machu čupeli a raky cúvali pod brehy do starých dier. Všetko potočné sa pratalo z vody, ani čo by bola horúca. Babka do nej začrela a privoňala.

„Trpká je!“ utrela si dlaň do zástery.

„A otec ti je kde?“ prezvedala sa babka.

„Ryby sa mu zatúlali. Šiel za nimi až do Váhu. Kto nás pošiana?“ nariekalo suché vodníčatko.

„Bež do studničky, tam sa namoč, ale nezamúť! Keď okreješ, ponos vody aj rybám. Ja pozriem, čo za šľak to vodu triafa,“ pobrala sa proti prúdu. Koza šla za ňou.

„Teraz bude starý mlyn,“ povedala po chvíli babka, a len čo to vyriekla, začula hurhaj.

„Čo to hartusí za bieleho dňa? Veď tu len nocou máta.“

Pri mlynskom kolese buchotal tučný chlap, otlkal z neho nánosy, dlhou žufaňou načieral z riečného suda a otlčené drevo polieval.

„Dobrého zdravia, Imrich! Si to ty?“ spoznala babka valacha Kosonu, čo kedysi odišiel so ženou na zárobky do Ameriky.

„O moje zdravie sa ty neboj, mám ja naň patent,“ ukázal Kosona flaštičku piluliek. „Vezmem do úst a choroba sa stratí.“

„Čím to polievaš?“ zastarela sa babka, lebo zavoňala trpčinu.

„Zemným olejom z Turzovky mlyn čistím. Som mlynár!“ réhotal sa pyšne Kosona.

„Nevidíš, že sa voda špiní?“ oborila sa na neho babka.

„Svoj mlyn si opatrím po svojom. Čo ma po potoku!“ hrdil sa novopečený mlynár.

„Mlynár si má potok ctiť. Koleso aj lopaty máš z duba, tomu voda nezaškodí.“

„Len nás ty nestraš!“ vyrútila sa z mlyna Kosonka.

„Dobre vám chcem. Potok v čistote držte, olejom nič nemažte, veď aj múka bude trpká.“

„Prvá bude, druhá nie. Až doma ľudia zbadajú, ako u mňa namleli. A kamže pôjdu? Sám som tu mlynár a od zajtra meliem, hahaha,“ chechtal sa Kosona.

„Mlynský kameň jedným bokom rastie, zadrú sa vám žarnovy!“ dokončila babka reč.

„Na cudzom pekne vrav!“ zaškrečala Kosonka. „Choď už, striga!“

„Idem, idem, mlynári! Ak si neuctíte potok, potočí vám mlyn.“

„Hať je otvorená, čo sa môže stať?“ naberal mlynár ďalšiu žufaňu oleja. Olej čľupkal do vody a robil na nej masťné škvrny.

Babka napojila kozu povyššie mlyna. Koza sa išla zadrhnúť, tak jej čistunká, sladká potočná voda išla k duhu.

Keď sa babka s kozou vracali na roľu, vodníča ešte nosilo zo studničky vodu v zelenom klobúčiku.

„Mlynár vodu hubí, povedz otcovi,“ nakázala mu babka a vrátila sa k načatému riadku.

Ešte ani dlho nekopala, a už sa potok ozval skalným hukom, brehy bral a vodu uniesť nevládal. Babka vedela, kto toľké vodisko vypustil. Vedela, že sa vrátil starý vodník.

A veru nanič bola otvorená hať, keď znevrady prišlo toľko vody. Hať zalialo, potok potočil kolesom, žarnovy sa zadreli, čosi treslo a bolo po mlyne.

Kosoni sa pobrali svetom.

A raz, keď babka číručkú vodu z výmolinky do vedier črpkala, ozval sa žabí hlas, ryby chvostami pošibali, raky klepetami cvakli a kamene na dne sa zamrvili.

„Ďakujem ti za dobrú radu, čo si dala synovi,“ povedal starý vodník.

Kde sa vzal, tam sa vzal — kvočal na zvalenej vrbe. A potok zaspieval na skalách-hučiakoch, akoby aj on vďačnú pieseň húdol.

„Ľudia dakedy osprostujú,“ povedala babka.

Vzala na váhy vedrá a ciepkala domov, lebo už padal večer.

Zrodenie socialistického veku

K 110. výročiu narodenia V. I. Lenina

V máji roku 1887 prežívala Uľjanovská rodina ťažké chvíle. Petrohradský súd odsúdil Alexandra Uľjanova za účasť na pokuse o atentát na cára Alexandra III. na smrť.

Cársky dvor mu milosť neudelil. Bratova smrť hlboko zapôsobila na mladučkého študenta Vladimíra Iljiča Uľjanova. Otriasla ním. Ale vonkoncom ho nezastrašila. Naopak. Ešte väčšmi ho upevnila v presvedčení, že svet, v ktorom žije, je zlý, pretože v ňom milióny proletárov pracujú na hrstku boháčov.

Sedemnásťročný gymnazista nevydáva sa však po bratovej ceste. Už vtedy totiž chápe, že smrť jedného tyrana nič nezmení na nespravodlivom usporiadaní sveta. Odstrániť zlo možno iba vytvorením novej spoločnosti.

Vydáva sa na cestu neľahkú, lemovanú prenasledovaním a žalármi. Už ako osemnásťročného ho cárska vláda posielala do vyhnanstva. A potom nasledujú ďalšie a ďalšie prenasledovania. Ale Lenin zo svojej cesty už neschádza. Zo študenta zapáleného za spravodlivosť sa stal vodca revolučných robotníkov, boľševikov, ktorí so zbraňou v ruke vymáhajú si svoje práva. V prvej ruskej revolúcii roku 1905 je však ešte cárizmus silný. Ubraňuje si svoju moc. Lenže V. I. Lenin sa nevzdáva. Znova študuje, píše a predovšetkým vytvára silnú komunistickú stranu. Na jej čele púšťa sa roku 1917 do rozhodujúceho zápasu. Víťazného zápasu.

Ráno 8. novembra, presne o 8. hodine a 40. minúte, vystupuje na tribúnu II. všeruského zjazdu soviетov a tichým hlasom povie vetu, ktorá zaznela celou zemeguľou a ktorá začala novú éru v dejinách ľudstva: „Teraz prikróčime k vytvoreniu socialistického poriadku.“

Známost'

ALEXEJ ŠLYGIN

*Staré kapce, biedna šuba,
nos červený od mrazu.
Ako hríbik prostred zimy
stojí pred ním odrazu.*

*No koho dnes bieda púta?
Aj on mohol mlčky prejsť.
„Dievča, ako volajú ťa?“
„Lena.“*

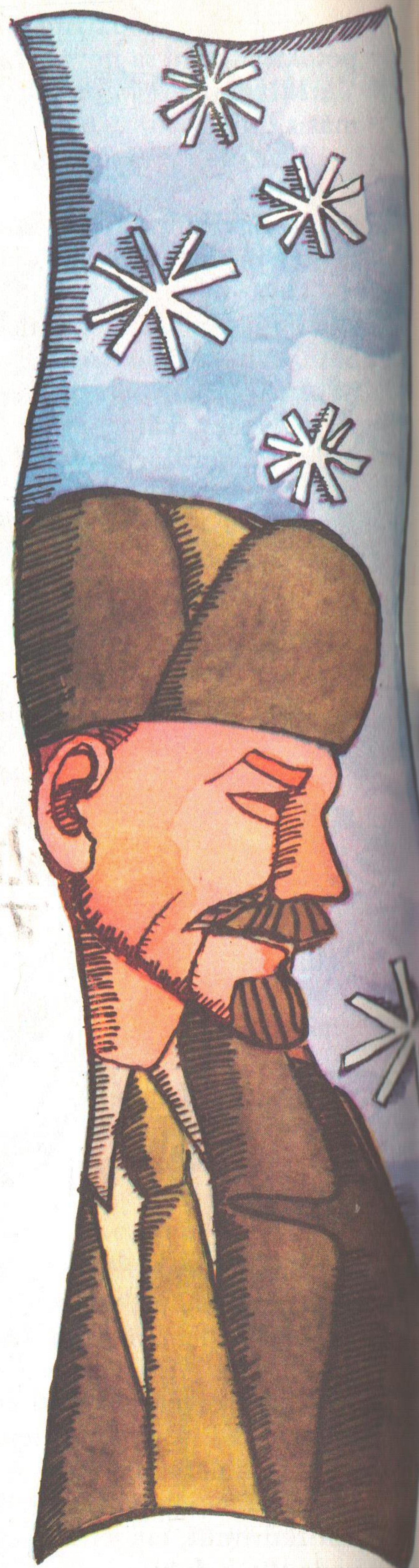
*„To je pre mňa česť.“
Chodec podal ruku Lene.
„A ty si kto?“
„Ja som Lenin.“*

*Neradno stáť v takej zime
na vetre a na snehu.
Chvilôčku si pochodíme,
pustíme sa do behu.*

*Z toho kopca blízko lesa,
kde sedia tri havrany,
dolu spolu spustíme sa
počupiačky, bez saní.*

*Vari je to dáky hriech,
keď sa rozšantia aj veľkí,
keď ich roztancuje sneh
ako magnetické strelky?*

*Všetko bolo krásne, Lena,
každá hra sa končí raz.
„Milá Lena, do videnia,
ja už musím, už je čas.“*

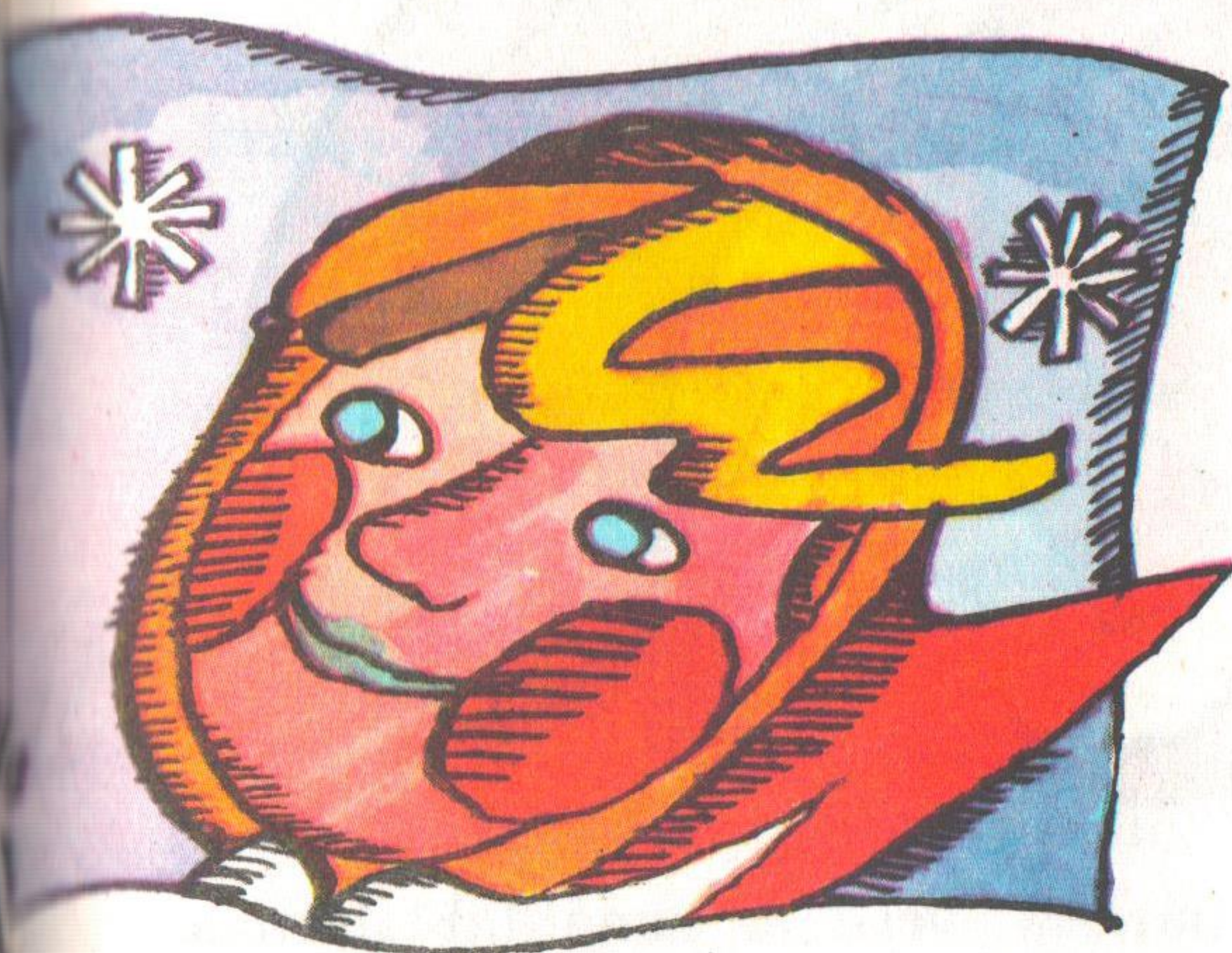

*Lena zastala mu cestu.
„Nepustím ťa! Nechod, stoj!
Ak si Lenin, zostaneš tu.
Si Lenin — to značí môj!“*

*„Som tvoj,“ Iljič odvetí,
„no musím... Pust... Ujdem ti!“*

*„Nuž, tak dobre,“ Lena vraví.
„Ak musíš, tak teda bež.
Príd zajtra!“*

*„Ak budem zdravý...“
„No nie, že ma oklameš!
Na rozlúčku, ak máš chuť,
skús ma ešte dobehnúť.“
„To sa pousilujem!
Ešte ťa aj zguľujem!“*

*Na oblohe mesiac nový,
čoskoro sa spustí hmla.
Dlho Lena Leninovi
na rozlúčku kývala.*

*A Iljič mal práce veľa:
aby robotnícka vlasť
zaobula, zaodela
deti, čo chcú v šťastí rásť.*

Preložil JÁN TURAN

Dom na Mudroňovej ulici

Na znak úcty k sovietskym osloboditeľom je v Bratislave množstvo pamätných tabúl. Jedna z nich je i na Mudroňovej ulici č. 54. Oznamuje, že práve v tomto dome mal pred 35 rokmi, v apríli 1945, sídlo štáb Dunajskej flotily.

Na oslobodení Bratislavy, ktorú koncom II. svetovej vojny nemeckí fašisti premenili na vojenskú pevnosť, nezúčastnili sa totiž len pozemné a letecké vojská slávnej Sovietskej armády, ale aj Dunajská námorná flotila. Jej príslušníci mali za sebou víťazné boje o všetky mestá, ležiace na brehoch Dunaja.

Počas týchto bojov flotila, pozostávajúca z 29 pancierových a 9 raketometných člnov a 10 mínoloviek, prepravila 900 tisíc sovietskych a spojeneckých vojakov, zneškodnila 600 riečnych mín a množstvo nepriateľských plavidiel.

Na bojoch o Bratislavu sa flotila zúčastnila 3. a 4. apríla 1945. Tak ako veľa ráz predtým i teraz proti jej hrdinstvu a vojenskému majstrovstvu nič nez mohli ani nastražené míny ani zúfalý odpor ustupujúcich nemeckých jednotiek.

Odvaha sovietskych námorníkov bola silnejšia než fašistické zbrane.

4. apríla 1945 bola Bratislava slobodná. Hneď v ten pamätný jarný deň zaznela v dome č. 54 na Mudroňovej ulici ruská reč, pretože práve z neho viceadmirál G. N. Cholostakov riadil postup flotily, ktorá už 5. apríla postupovala hore Dunajom na Devín a Viedeň.

Vďační Bratislavčania na počesť sovietskych námorníkov neodhalili len pamätnú tabuľu. Na nábreží Dunaja postavili roku 1970 i pomník, aby nám navždy pripomínal hrdinstvo a obeť tých, ktorí oslobodili hlavné mesto SSR spod jarma fašizmu.

M. N.

Fígle šaša Viganda

RUDO MORIC

Veľkomožný pán gróf Ján Keglovič dostal hrad Devín do daru od samého kráľa. Bola to odmena za smelosť, ktorú preukázal v bojoch proti Turkom.

A veru pán gróf bol bohatý, prebohatý. Preto mal on aj dvorného šaša. Mrzké človeča bol šašo Vigand, aj hrbatý, aj krpátý, jedno oko privreté, druhé vygúlené, nos velikánsky. Ale aký bol Vigand mrzký, taký bol prefikáný. Keď prišla jeho chvíľa, sršal pichľavými vtipmi, pred ktorými sa musel mať ne jeden urodzený pán na pozore.

Istého dňa sa Vigand poneviera pod hradnou skalou na dunajskom brehu. Pán ho nepotreboval, hostí na hrade nebolo, nuž užíval si dínom-dánom.

Ako tak chodí popri vode, uvidel Vigand rybára. Práve vyťahoval z vody dražiak, a v ňom, čuduj sa, svete, hádže sa krásny jeseter.

„Hej, rybár, to je úlovok!“ prihovril sa šašo rybárovi.

„Pekná ryba a dobrá,“ riekol rybár len tak pomedzi zuby.

„Ej, to by bola lahôdka pre nášho pána,“ vraví šašo nad metajúcou sa rybou.

Ale rybár sa veru neponáhľal darovať jesetera pánu grófovi. Veď ani gróf jemu nič nedaruje, prečo by mal on.

„Vieš ty čo, rybár, predaj mi jesetera, dobre ti zaplatím,“ rečie Vigand a ohmatáva rybu.

Nuž, to je už iná reč, pomyslel si rybár. Prečo by nepredal, veď už chytil zopár rýb, tie mu stačia pre rodinu. A dobre by bolo, keby do chalupy doniesol aj ryby aj grošíky. Zaraz teda prikývol, že predať by mohol, dajako sa bez jesetera zaobídu.

Dobre zaplatil Vigand za jesetera a tešil sa, že pán gróf sa poteší rybe a jeho pochváli.

A potom sa už náhlil s rybou v náručí k bráne, aby ju ešte živú podaroval pánovi.

Ale čo to! Brána je zavretá. Zabúchal a čakal. Otvorí sa oblôčik a v ňom vrátnikova prešibaná tvár.

„Otvor,“ vraví Vigand strážcovi. „Nevidiš, čo nesiem?“

„Ech, to ťa pán dobre odmení,“ povedal vrátnik závistlivo, keď zazrel jesetera. A pretože bol lakomec nad lakomcov, takto vraví šašovi:

„Pustím ťa ja, veru pustím, ak mi dáš polovicu z toho, čím ťa pán odmení. Ináč tu dieru vystojíš, kým sa ti ryba nepokazí.“

Zasmial sa Vigand svojim mrzkým smiechom a rečie:

„Si ty ale lakomec, no čo môžem s tebou robiť. Dobre, sľubujem ti polovicu odmeny.“

Brána sa s vrzgotom otvorila a šašo bežal na krátkych nohách do pánovej komnaty.

Pán gróf sa rybe naozaj potešil. Veď jesetera každý deň nevytiahneš z Dunaja. Prijal teda od Viganda vzácny dar a zaraz sa spýtal:

„Akože ťa len odmením, šašo, za taký dar?“

Aj teraz sa Vigand usmial a pánovi takto povedal:

„Nič mi vy, pán urodzený, nedávajte, iba rozkážte vyťať mi päťdesiat palíc.“

Vypleštil gróf Keglovič oči ako mlynské kamene a začal sa vypytovať šaša, prečo chce takú odmenu.

A Vigand mu vyzprával, ako ho chcel lakomý vrátnik oklamať.

Teraz už porozumela grófska hlava, prečo si šašo žiada päťdesiat palíc. Gróf zaraz súhlasil. Zavolať hajdúcha a kázal mu pripraviť dereš. Potom natiahol šaša na drevenú lavicu a začali mu vyplácať päťadvadsať na zadok. Ale hajdúch neudiera silno, len tak naoko.

Keď šašo dostal svoju polovicu, priviazali na dereš milého vrátnika. Ten vreštal, jojčal,

metal sa a vypytoval, prečo má dostať palicou, keď nič zlé nevykonal.

„To je tá polovica mojej odmeny za jesetera, priateľko,“ prezradil mu Vigand.

Až teraz svitlo vrátnikovi, ako ho šašo dobehol.

A veru musel si svoje vytrpieť, lebo hajdúch švihal celou silou. Boli to veru štipľavé údery. A ešte mu aj na radáš priložil. Týždeň si vrátnik nevládal sadnúť a zaveril sa, že so šašom Vigandom sa už nikdy nebude ťahať za prsty.

Oblaky

JÁN FEKETE

Ležím v tráve. Zem vonia a kvety voňajú ešte väčšmi. Obloha je modrá, akoby v nej ktosi vyumýval nevádzu.

V tráve neležím pre nič za nič. Dost by bolo inej roboty. Lenže ja čakám na oblaky. Zatiaľ ich je málo, no od Gaštanového vrchu podúva vetrik a ten ich vždy prináša so sebou. Tlačí ich ako mama kočík s dieťaťom.

Už sú tu! Prvý oblak je rozstrapkavý, ako čipka na obruse. Druhý je ako machuľa z bieleho atramentu. Tretí ešte nemá presný tvar, ale keď sa naň pritisol štvrtý obláčik, vytvorili spolu strapce hrozna.

A už je to tu! Na oblohe vidím odrazu kuriatka, strom, Tatry, soľničku, barančeka, loptu, lietajúci tanier. Ani sa mi veriť nechce, že na oblohe žije taký šikovný a usilovný sochár.

Keď sa oblaky zlejú dokopy a z oblohy začne pršať, odbehnem domov. Nič to, že som trochu zmokol. Dáždik je pre mňa íverie, čo odpadlo spod sochárskeho dlátka.

Naši prišli

SERGEJ ALEXEJEV

Sovietska armáda drvila fašistov. Hnala ich na západ.

Začali sa boje o Kyjev. Neďaleko Kyjeva býval chlapec Gricko Tereško. Ich dedina bola po celé dva roky obsadená fašistami.

Chlapec vyčkával vojakov-osloboditeľov. Čakal Sovietsku armádu. Raz prídu sovietski vojaci, oslobodia jeho dedinu, sestričku Natalku aj deda Archipa, babku Matrimonu a všetkých.

Chalupa, v ktorej býval Gricko, stála na kraji dediny a oknami hľadela na cestu.

„Ja prvý uvidím a privítam osloboditeľov,“ chválil sa kamarátom.

Občas vybehol na cestu, vpíjal sa zrakom do diaľky, čakal sovietskych vojakov.

A raz sa dočkal tej chvíle, keď sa v diaľke zjavili vojaci.

„Hurá!“ zakričal Gricko.

Rozbehol sa do dediny oznámiť všetkým novinu. No ešte raz sa prizrel, hľadí, hľadí, a odrazu pochopil, že sa pomýlil. K dedine sa približujú vojaci, no uniformu majú celkom inú.

Zajačica

LADISLAV KUČHTA

Bola utešená jar. Na oblohe veselo šveholil škovránok. Všetko voňalo sviežou zeleňou.

Uprostred lúky sa pásol zajac. Občas zodvihol predné labky, pretrel si nimi fúzy a znova vychutnával mladú trávu.

Zrazu nad ním zatrepala krídlami vrana. Zajac stiahol uši a prikrčil sa k zemi.

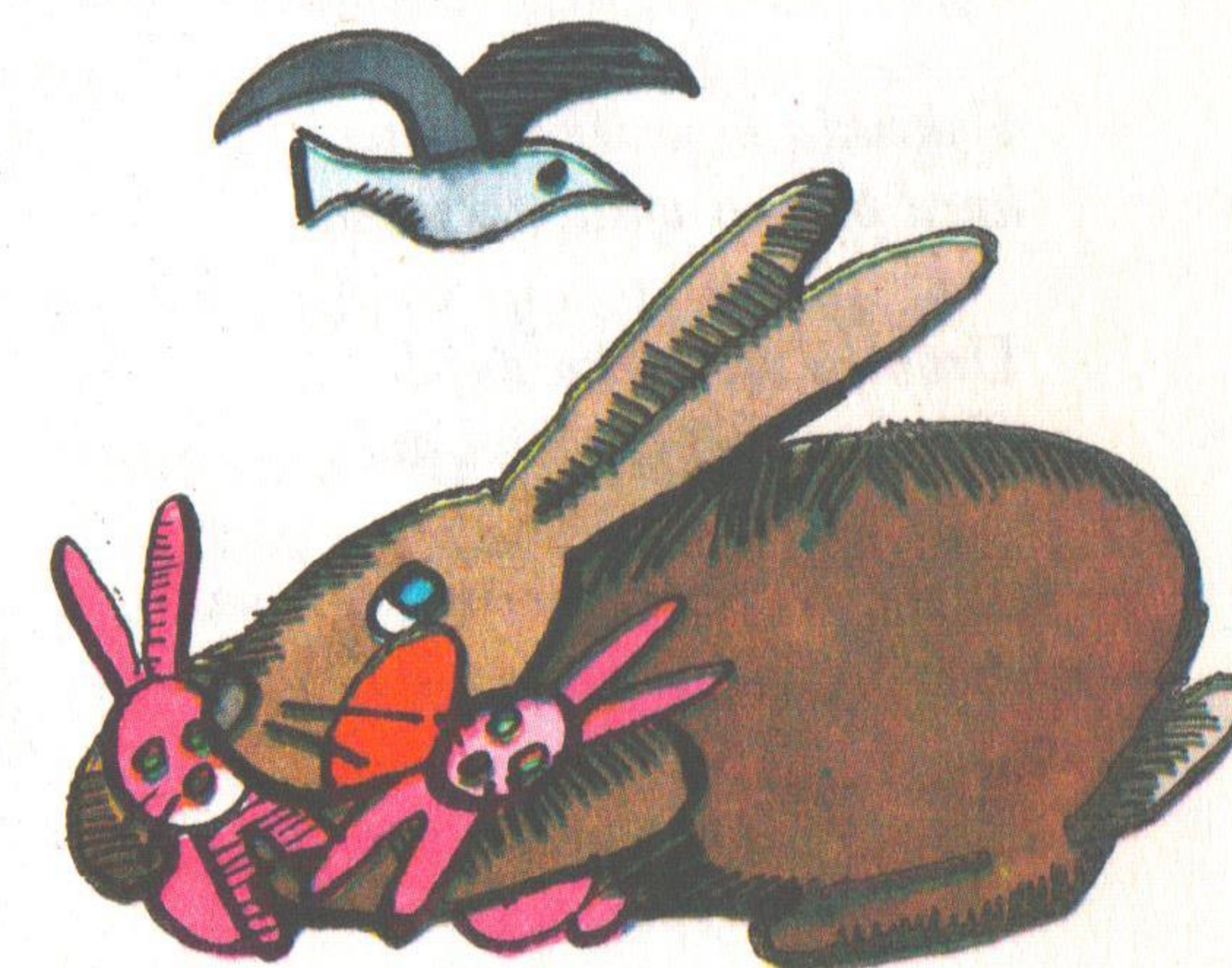
Pf, bojí sa obyčajnej vrany, pomyslel som si.

Vtom sa vrana opäť spustila nad zajaca. Lenže tentoraz sa už zajac neprikrčil k zemi, ale postavil sa proti nej.

Dobiedzajúca vrana chrapľavo zachľkla, vyhodila sa do výšky a opäť krúžila nad zajacom. Keď sa znova spustila na zem, zajac proti nej ako šíp. Ba ešte aj povyskočil s vytrčenými prednými labkami.

Ejha, aký hrdina, obdivoval som zajaca. A mal som naozaj prečo, lebo zajac bol čoraz srdnatejší, vyskakoval proti vrane, až napokon odletela. Asi pochopila, že to nie je obyčajný zajac. A veru ani nebol. Bola to zajačica — mať dvoch zajačikov.

Neboli väčšie ako dve pástičky. Ustráchané čupeli v tráve. Zbadal som ich. Možno aj ony mňa, ale obišiel som popri nich, akoby som ich nevidel. Ak vyrastú, možno budú takí udatní ako ich mať.

„To nie sú naši,“ uvedomil si chlapec.

Rozbehol sa nazad do dediny.

„To nie sú naši!“ kričí. „To nie sú naši!“

Zburcoval deda, sestričku, aj kamaráta Antošku vyplašil.

Rozbehli sa všetci k tajnému úkrytu, vliezli do jamy, ticho tam sedeli.

Iba babka zostala. Tmolila sa kdesi za chalupou.

Dedko, Natalka, Antoška sedia v jame a Gricko sa chvasce:

„Dobre som to urobil. Šikovný som. Oči mám ojojój! Hneď som videl, že to nie sú naši. Prvý som to zbadal. Prvý!“

Sedia v jame hodinu, sedia dve.

Ktovie ako dlho by sedeli v úkryte, keby nezačuli kroky. A čísi hlas.

„Veď je to babka!“

Naozaj, k úkrytu prišla babka.

„Kam ste sa to vopchali?“ šomre starinka. „Celá dedina sa raduje.“

„Raduje?“ čuduje sa Gricko.

„Naši prišli,“ usmieva sa babka. „Naši!“

Ja, kapor a rak

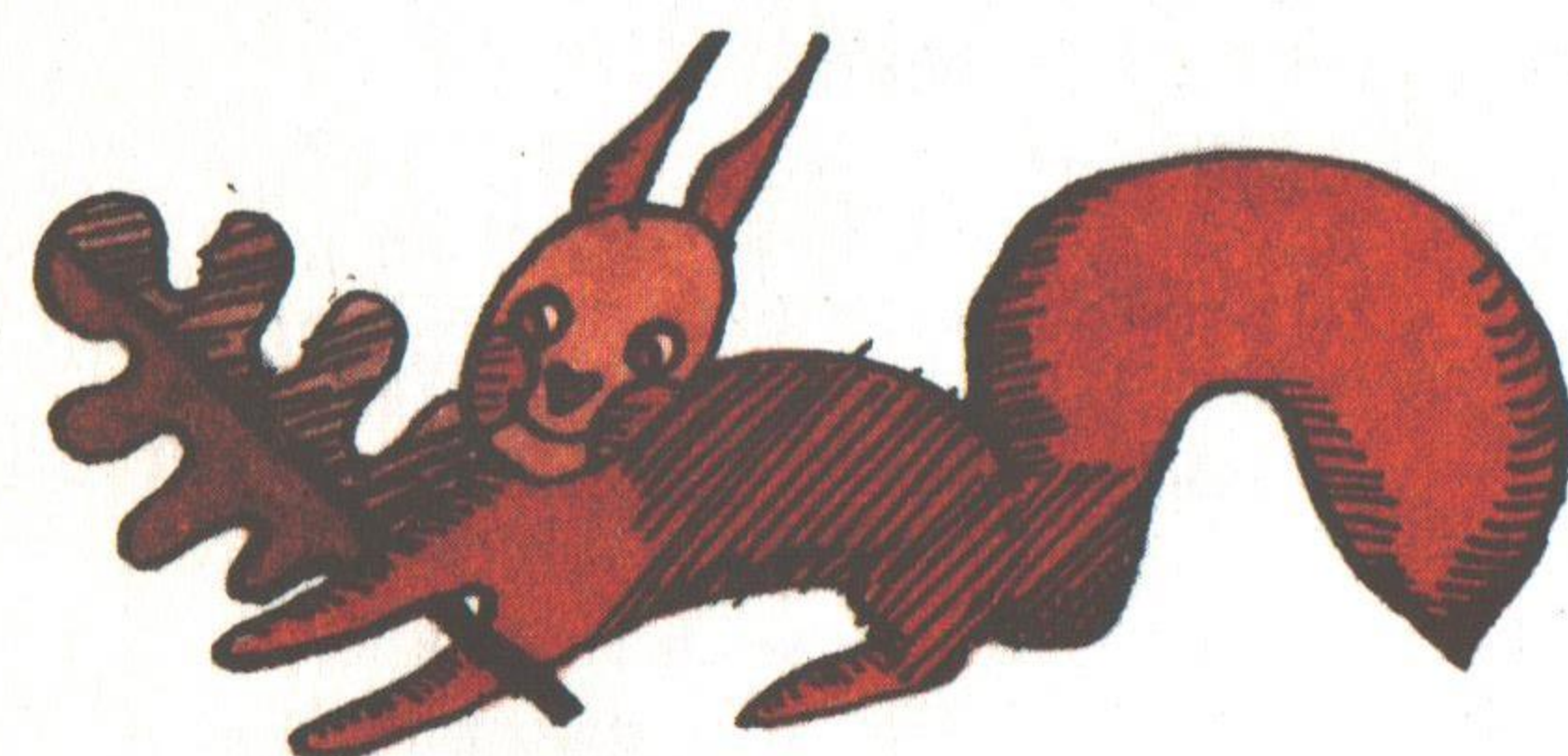
PAVOL ŠTEFÁNIK

*Raz sa kapor kapril,
že kým príde apríl,
do lôžka si ľahne
na pieštanskom bahne.*

*A rak riekol: „Čo sa kaprí?
To je apríl,
len mu pozri do tašky!“*

Dal som na reč raka.

*Skutočnosť je taká,
že ten kapor v divom prúde
stratil svoje peniažky.*

Dupi dup

BOŽENA TRILECOVÁ

*Vykrikla veverička zo sna,
hneď pri nej vyrástla sosna.*

*Urobila veverička dup!
Hneď pri nej vyrástol dub.*

*Teraz veverička chvostom plieska,
z každého plesknutia je lieska.*

*Z každého buchnutia vyrastie buk,
nikomu to nepovedzte, ani muk.*

„Tak to boli naši?“ vyliezol Gricko.
„Naši, naši,“ smeje sa babka.
„Nie, to neboli naši! Veď som ich na vlastné oči videl.
Nemali našu uniformu.“

„Lebo sú to Česi a Slováci... Čechoslováci,“ vysvetľuje babka.

Gricko to nevedel, ani ostatní. Dovtedy ani babka nevedela, že v ich krajine spolu so Sovietskou armádou bojovala proti fašistom aj osobitná československá brigáda. V tých dňoch útočila na mesto Kyjev a oslobodila aj Grickovu rodnú dedinu.

Všetci vyliezli z jamy.

„A kde sú tí Čechoslováci?“

„Šli ďalej na Kyjev,“ odvetila babka.

Oj, ako Gricka mrzelo, že sa to takto skončilo. Taká chvíľa, a on ju prešedí ako zajac v jame. A s ním dedo, Natalka aj najlepší kamarát Antoška.

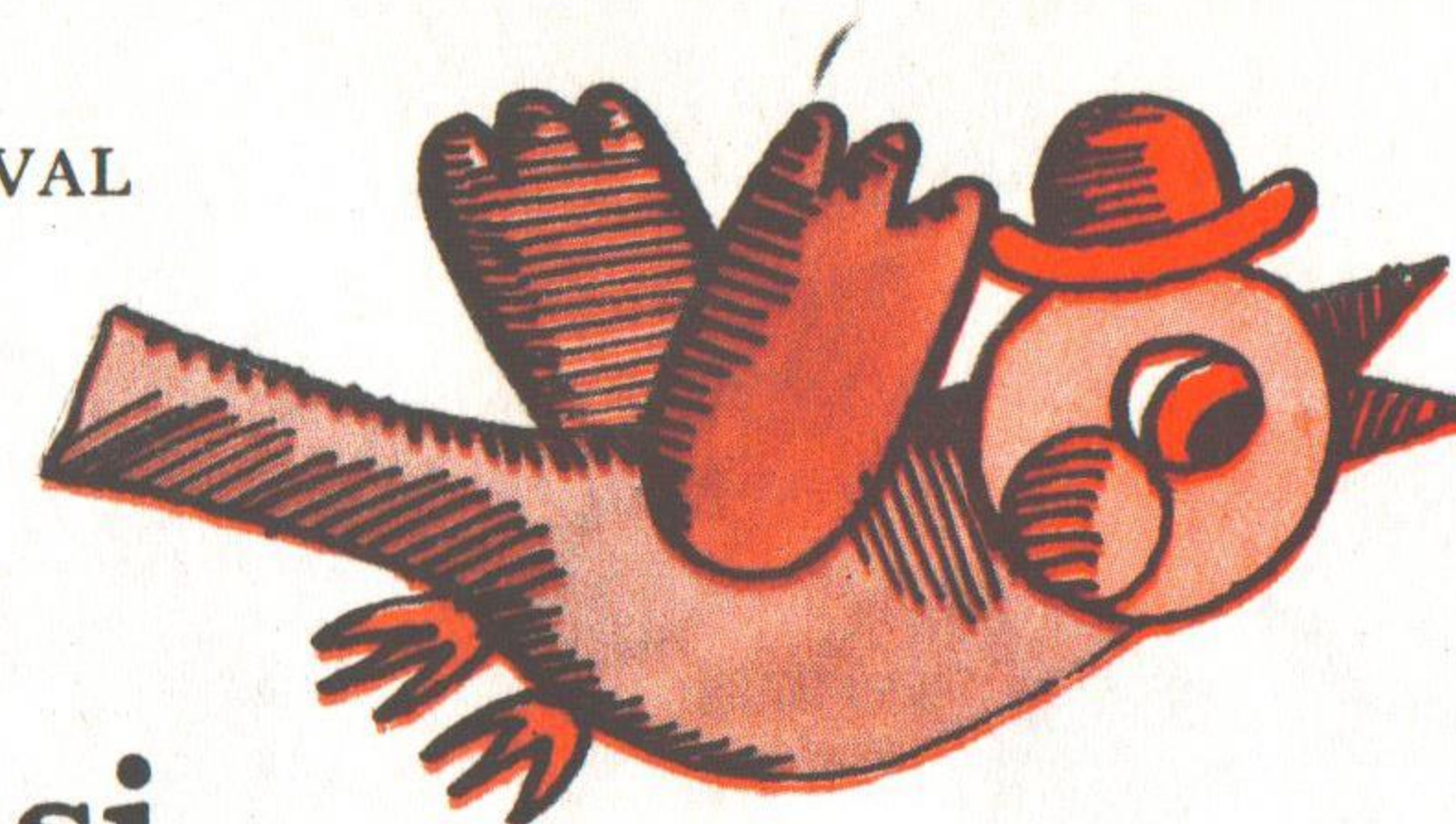
Zato babka je hrdinka. Chlebom a soľou vítala československých vojakov. A ostatní obyvatelia tiež.

Gricko sa najprv trápil, no potom sa uspokojil, lebo veď on aj tak prvý zazrel československých vojakov.

„Ja som ich videl prvý... ja!“ kričal.

Prel. K. ŠTVRTECKÁ

JÁN DONOVAL

Ako si vrabec so psom službu hľadali

Znevidel sa raz vrabcevi biedny život, nuž poľho na vandrovku. Ako tak ide, svet si obzerá, stretne starého psa s tuláckou kapsou na boku.

„A kamže, strýko? Kamže ste sa vybrali?“ spytuje sa vrabec zbiedeného psa, „vari len nie na vandrovku?“

„Že na vandrovku,“ hodil pes labou, „gazda ma vyhnať, lebo som starý. Nuž si idem dačo iné pohľadať, do poslednej služby sa zjednať.“

„Keď je tak,“ vraví vrabec natešene, „poďme my spolu, strýko, lebo aj ja som vyšiel na žobrácku palicu, bedár som, taký ako vy.“

„Dobre, synak,“ zaradoval sa i pes, pretože mu už bolo otupno samému. „I veselšie sa nám v dvojici pôjde, i službu si nájdeme skôr dvaja než jeden.“

Lenže daromne sa vrabec so psom nádejali, darmo si od spoločnej cesty osoh sľubovali. Len čo niekde na dvere zaklopali, už ich aj hnali-odháňali.

„Ešteže čo!“ kričali jedni, „sami nemáme čo do úst položiť, hladom mrieme. Len sa vyberte, čeľadníci, svojou cestou, na bohatšie dvory zájdite, na majetnejšie dvere zaklopte.“

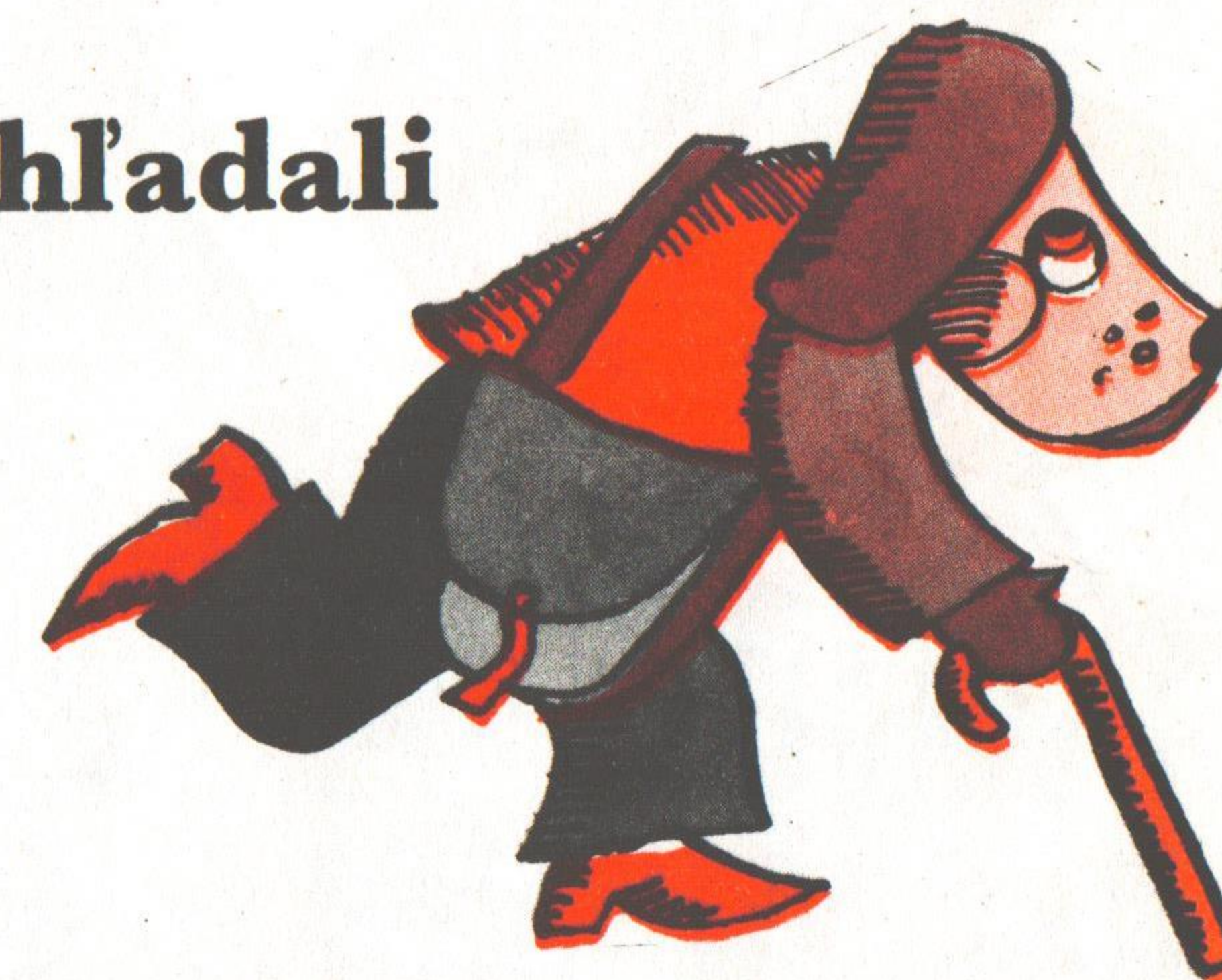
Planá to však bola rada. Na bohatých dvoroch nie že im službu nedali, ale ešte si z nešťastníkov i posmech robili:

„A to ty, vrabčiak, by si ōral a ty, pes, sial?“

„Ej, kamarát,“ žalostil pes po jednom z takýchto uvítaní, „ak sa nám bude i naďalej takto vodiť, neskončíme my dobre, ej, veru

nie. Hladom zájdeme niekde v jarku-priekope.“

Hneď nato sa zamyslí, zahúta, a keď znova začne reč, len tak mu vychodí, že to všetko preto, lebo sú dvaja.

„Skúsme my, synak,“ navrhuje vrabcevi, „každý si službu osve pohľadať. Možno sa tak nad nami skôr zľutujú.“

Nestačil vrabec slovka povedať, keď vtom na ceste ťažký voz zhrkotal, naložený sudmi vzácneho vína.

„Schovej sa, synak,“ súril pes vrabca, „skúsím sám šťastie. A ak sa mi podarí službu si zjednať, i pre teba ju vyprosím a potom nám už bude, ako nám dosiaľ nebolo.“

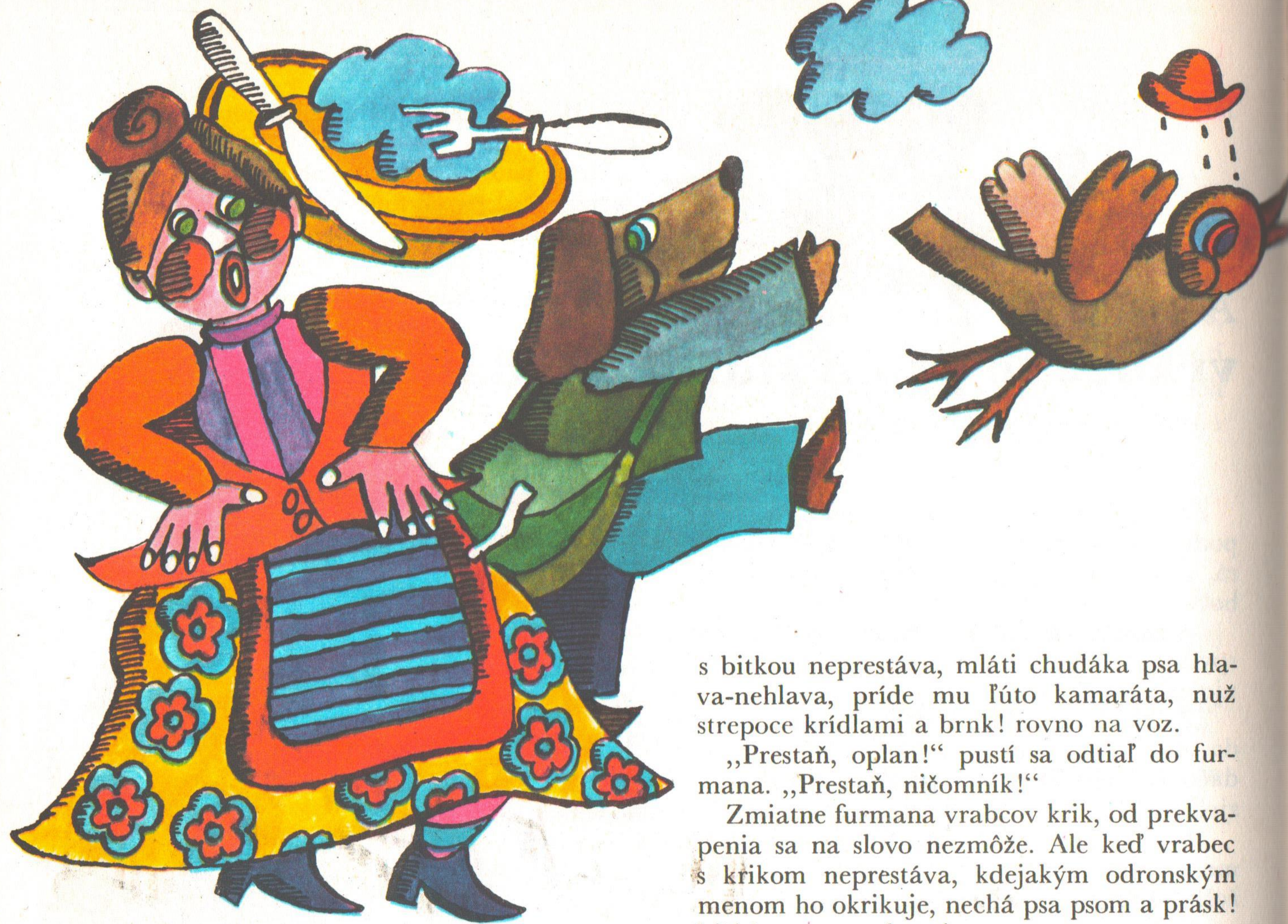
Počúvol vrabec, do krovia sa odpratal, v húšti sa učupil a odtiaľ pozerá, ako si pes zastal doprostred cesty, na voz vyčkáva.

„A čo ty, psisko,“ okríkol bohatý furman psa, keď mu kone zaerdžali, na zadné nohy sa postavili, „čo ty tu postávaš, kone mi balušíš?“

„Do služby by som chcel, gazda, nože sa zjednajme.“

„Do služby?“ rozosmial sa furman. „A čože by si chcel robiť, keď už ani zubov nemáš, na jedno oko nevidíš?“

„Všeličo ja ešte viem,“ vraví smutne pes, lebo tuší, že ani teraz dobre nepochodí, „len ma vy, gazda, zoberte. Budem vám ja na dobrej pomoci.“

„Veď hej,“ mračí sa gazda, „pomôžeš mi ty, ale komoru vyjedať.“

Sklonil pes hlavu, ale z cesty sa stále nehýbe, pred koňmi k priekope neustupuje. Stále ešte dúfa, že si to bohatý furman rozmyslí, za sluhu si ho najme.

Ale furman nie je zvyknutý dukáty von oknom vyhadzovať, starých sluhov, čo ledva chodiť vládzu, do roboty brať. Nuž iba schytí bič, rozoženie sa a prásk! psovi cez vychudnutý chrbát.

„Ti ja dám služby, starigáň!“ kričí a znova sa s bičom na psa zaháňa. „A id' mi z cesty,“ kričí, „lebo kožu z teba zderiem.“

A aby dostal svojmu slovu, začne otlíkať psa ako orech v jeseni.

Vidí to vrabec schúlený v kroví, od strachu sa ešte väčšmi k zemi učupí. No keď furman

s bitkou neprestáva, mláti chudáka psa hlava-nehlava, príde mu ľúto kamaráta, nuž strepoce krídlami a brnk! rovno na voz.

„Prestaň, oplan!“ pustí sa odtiaľ do furmana. „Prestaň, ničomník!“

Zmiatne furmana vrabcov krik, od prekvapenia sa na slovo nezmôže. Ale keď vrabec s krikom neprestáva, kdejakým odronským menom ho okrikuje, nechá psa psom a prásk! bičiskom po vrabcovi.

Lenže bič je tenký, nezasiahne vrabca, nuž nadávky sa ďalej sypú na furmanovu hlavu.

Rozčertil sa bohatý furman, šľahá bičom na všetky strany, ale nech sa rozháňa ako chce, vrabec vždy uskočí, z jedného vínného suda na druhý preletí a už mu nielen do zlodejiskov a všelijakých iných nadáva, ale aj do očí sa mu smeje, chichoce, netrebným tlčiskom, čo ani bičom nevie poriadne narábať, ho nazýva.

„Čo?“ očervnel furman od zlosti. „Ja... ja že som netrebné tlčisko?“

A hneď nato schytí sekeru, rozoženie sa a bác! obuchom po chudákovi vrabcovi.

Lenže vrabec nelenivý ako prv aj teraz včas uskočil, a tak sekera nie naňho, ale na sud dopadla. A keby dopadla, ale hneď debne nie na ňom prerazila, diery vybila, nuž podho víno na zem prúdom vytekať.

„No počkaj,“ rozzúrila sa furman nad škodou, ktorú si pre vrabca urobil, „veď ty uvidíš, zmok jeden, čo si ešte neuvidel.“

A znova sa rozoženie, obuch sekery na vrabca namieri. No vrabec v poslednej chvíli zasa brnk! nuž ďalší sud je na triesky, ďalšie víno na zemi. Lenže to už furman nevidí. prenáramná zlosť mu oči zaslepila, vrabca chce stoj čo stoj zahlušiť. A tak búcha, trieska, oháňa sa sekerou, kým len jeden sud je celý. A keď sa spamätá, už je neskoro, už je z opojnej tokajčiny, z ktorej si chcel mešec vrchovitou mierou naplniť, iba kaluž pod vozom.

„A to všetko pre teba,“ zanarieka od zlosti furman, a nešťastného psa, čo stále v jarku nevládne leží, ešte raz bičom šľahne.

Potom sa poberie domov, ale doma zle-nedobre. Žena sa roznarieka, že o také veľké bohatstvo prišli, do nedbajov a lahtikárov mu nadáva, rozprávaníu o vrabcovi, čo to všetko zavinil, ani slovka neverí.

Vtom vletí vrabec do furmanovho bohatého domu, na stôl si sadne, furmanovi sa priamo do očí vyškiera.

„Laľa!“ skríkne furman. „To je on, pekel-

ník!“ a začne milého vrabca naháňať-obháňať, ale márne sa po ňom i so ženou načahuje, daromne sa po ňom hádže. Vrabec je šikovnejší, v poslednú chvíľu vždy ufrkne, uskočí, z rúk sa mu vyšmykne. A tak schytí furman poriadnu palicu, rozoženie sa a tresk! Lenže netrafil vrabca, ale lampu, rozoženie sa teda druhý raz a je po polici s maľovanými taniermi. Vtedy už aj furmanovu ženu zlosť pochyť, varechou sa okolo seba oháňa, ale aj ona len tak ako jej nedobry muž iba všetko okolo seba nivočí, láme, rozbíja.

Počkal vrabec, kým si tí dvaja neprevrátili všetko naruby, misky a hrnce nepobili, obloky nevyhlušili, a potom frnk-brnk! k svojmu nešťastnému druhovi.

*Kto neverí, nech tam beží,
psík si v jarku zbitý leží.
Rozprávočka, lekár biednych,
vylieč ho z tých rán nesmiernych.
Pohľad, zahoj, utíš bôľ,
čo zavinil ľudský tvor.*

Hlavička s červeným očkom

PAVLA KOVÁČOVÁ

Keď sa Paľko prebudil, v chate bolo ešte šero.

Zavrel teda oči, ale spánok ho obchádzal. Za závesom počul dýchanie mamy a otca.

Cupi, cupi, cup, zacupotalo voľačo na plechovej streche. A po chvíľke znova.

Paľko zdvihol hlavu a načúval. Znelo to, akoby niekto na strechu sypal zrnká ryže.

Vstal a bosý prešiel po rohoži nečujne ako myš. Zvrtol kľúčom a pomaly otvoril dvere.

Vonku bola mliečna tma. Ťahala sa hmlisto nad jazерom, ktoré nad ránom vydychovalo rosu.

Cupi, cupi, cup, ozvalo sa zo strechy a Paľko zbadal tri sýkorky. Prechádzali sa po šikmej streche, zavše sa aj pokľzli. Na odkvapovej rúre zastali, načechrali pierka, vzlietli, preleteli na komín a znova sa pustili nadol. Paľko po prvý raz videl, ako sa sýkorky ráno zabávajú.

Čľup, ozvalo sa na jazere.

Paľko pozrel tým smerom, ale pre hustú mliečnu tmú nevidel nič.

Spustil sa na breh.

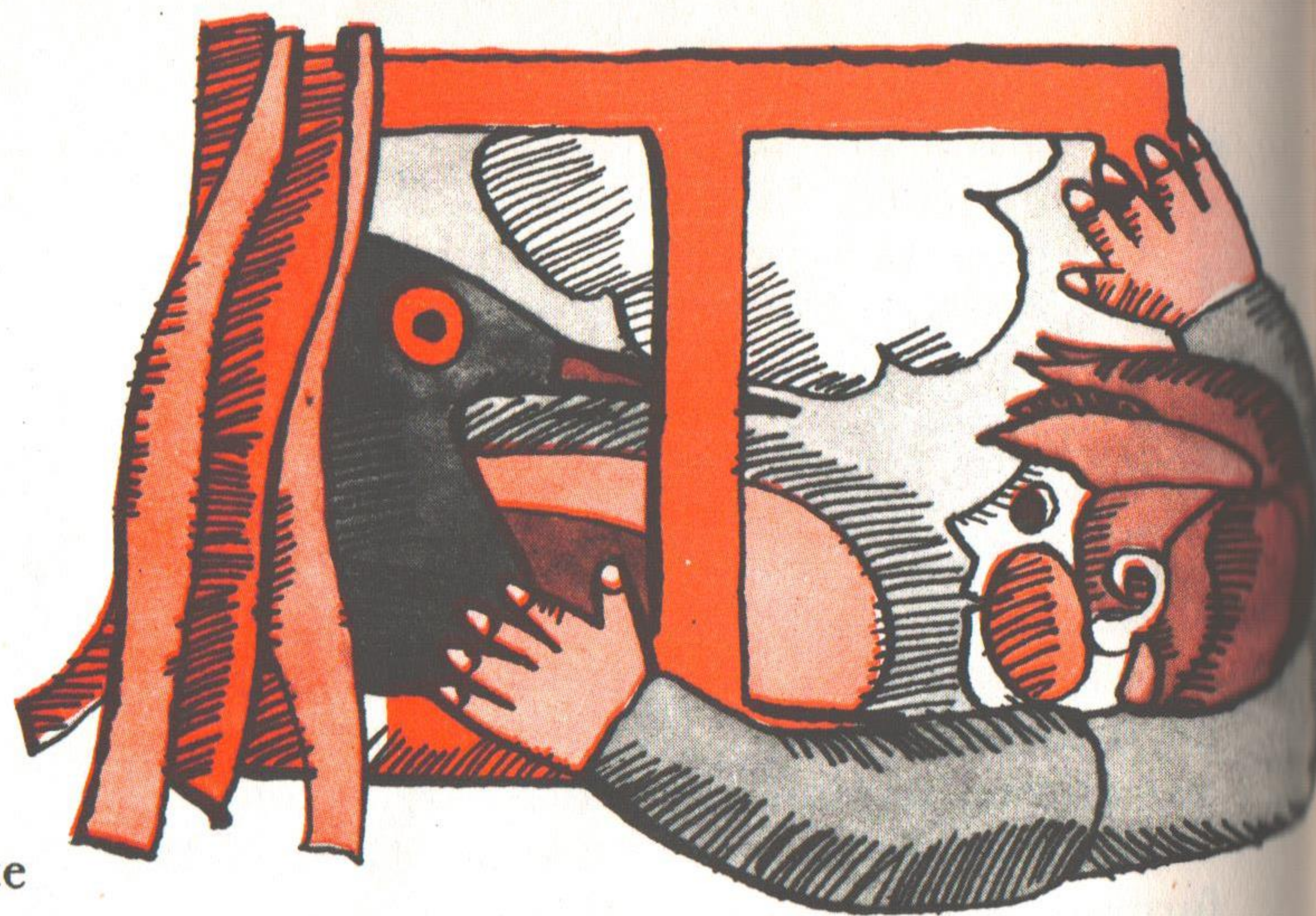
Keď prišiel k jazерu, videl, že je pod bielou hmlou zelené a číre ako morské oko. Ležalo pokojné a tiché, vlnky ho nečerili.

A tu jazero na jednom mieste zmenilo farbu a bolo ružové. Hmla sa na tom mieste zdvihla a odkryla veľké ružové koleso.

Koleso sa zväčšovalo a zväčšovalo, až dočiahlo breh. Vtedy sa hmla stratila a odišla nevedno kam.

Jazero bolo znova zelené a číre.

Paľko sa zahľadel na jazero a v jeho strede

zbadal čierny bod. Nebola to ryba, tá sa vždy striebrišto zaligoce. Bod sa hojdaľ na hladine a pomaly sa približoval. Paľko rozoznal malý ťapatý zobák a čiernu hlavičku s červeným očkom. Bol to nejaký vodný vták.

Zrazu sa vták prevrátil dolu hlavou a urobil vo vode kotrmelec. Keď sa vynoril, v zobáku držal malú rybku.

Paľko bystro zhodil zo seba pyžamu, siahol po koliesku, ktoré viselo na zábradlí verandy, a pustil sa za vtákom.

Čím rýchlejšie zaberáľ, tým väčšmi sa mu vták vzdáľoval.

„Počkaj ma,“ zaprosíkal Paľko.

Vták zastal, pozrel naň červeným očkom a čakal.

Keď Paľko k nemu priplával, vták vyletel nad hladinu a ošpliechal mu tvár. A zase sa hojdaľ na vode blízko neho a pokukoval po ňom červeným očkom.

Paľko vystrel ruku a chcel ho chytiť. Vták vzlietol, zatrepotal mokrými krídlami. V žiari slnka sa na okamih mihla malá dúha a hneď zmizla. Paľko porozumel, že vtáka nemôže chytiť. Vták je slobodný, vie lietať aj plávať, a on, Paľko, lietať nemôže a sám plávať ešte nevie.

V tej chvíľi sa mu sprotivilo gumové koleso. Cítil, ako ho omína pod pazuchami a bráni mu vo voľnom pohybe.

Ľútosťivo pozrel na vtáka. Zazdalo sa mu, že

aj vták naň hľadáľ s ľútosťou. Priblížil sa k Paľkovi a meravo naň pozeral červeným očkom.

„Poď,“ šepol vták. Aspoň Paľkovi sa zdalo, že to povedal. Potom plával vedno s ním až k druhému brehu, kde rástla šašina. V šašine bola úzka medzierka, akýsi chodníček. Na jeho konci sa hojdaľ vo vode voľačo hnedasté. Paľko poznal, že je to hniezdo vodného vtáka.

Vták si sadol a kolísal sa na hniezde ako na hojdačke. Ešte raz sa pozrel na Paľka, potom sa obrátil chrbtom, schúlil hlávku pod krídlo a znehybnel. Paľko porozumel, že vták chce byť sám a on mu prekáža. Tichučko odplával na svojom kolese. Šašina sa pred ním rozostúpila a znova sa za ním uzavrela.

Paľko vyšiel z vody, zastal na brehu a koleso položil na piesok.

Keď sa zohrial na slnku, znova vošiel do vody. Ponoril sa po bradu, skrčil jednu nohu a druhou sa odrazil. Rukami urobil tempo. Voda ho nadniesla, podmyla aj druhú nohu a Paľko cítil, že pláva.

„Mama! Oco! Ja plávam!“

Mama a otec vybehli na verandu.

„Poď von, prechladneš!“ zavolala naňho mama.

Ale Paľko ju nepočul. Voda ho nadnášala ako vodného vtáka. Celým telom cítil, že do nej patrí a že ho prijala za svojho.

„Zajtra pôjdem navštíviť vodného vtáka,“ zavolaľ. „Býva tamto na druhom brehu,“ ukázal rukou smer.

V tej chvíľi sa ponoril, až ho zaliala voda.

„Poď už von!“ vykřikla mama.

Lenže vtedy už otec v pyžame skočil do jazera a Paľka vytiahol.

„Keď pôjdeš k tomu vtákovi na návštevu,“ prihováraľ sa mu potom na verande, „vezmeš ma so sebou?“

Paľko chvíľu rozmýšľal.

„Keď on ťa nepozná...“

„Nevyplašľ sa, neboj sa. Je to vodná potápka, čiernooká s červeným očkom.“

„Ty ju poznáš?“ začudoval sa Paľko.

„Prečo si mi ju neukázal?“

Otec sa zasmial.

„Ako som mohol, keď si vždy ráno dlho spal?“

Aj Paľko sa zasmial. „A dnes som ťa predbehol!“

„Si chlapík,“ povedal otec a kamarátsky mu ťapol po chrbte.

Ako Lucka vyslobodila princa Pašajdu

JIRÍ KAFKA

Všetko je naraz iné. Lucka už nezíva, nenudí sa a nefňuká. Uháňa cestou medzi záhradkami, pospevuje si, poskakuje a pokrikuje na Pašajdu, že ju nedobehne.

Pašajda si myslí svoje. Keby iba trošičku pridal, predbehol by ju, ani obzrieť by sa nestihla. No Pašajda má rád takéto poskakovanie.

A nad nimi vo vetre poletuje zelený list, ktorý dobrá víla odtrhla zo stromu v Luckinej záhradke, aby im ukázal cestu k čarodejníkovi, čo zakliol Pašajdu.

„Čo myslíš, Lucka,“ spytuje sa podchvíľou Pašajda, „kam nás ten list zavedie?“

„Bež a uvidíš!“

Pašajda teda beží, Lucka vyskaku-

je, a pritom ani nezbadajú, že vietor prestal fúkať a list spadol na hlavu starému pánovi, ktorý sa v záhrade skláňal nad hriadkami.

Starý pán zdvihol list a s úsmevom si ho prezeral.

„Pozrime sa, vari už padá lístie zo stromov? Veď sa ešte len začína jar.“

„To nie je obyčajný list, ujo,“ povedala Lucka. „Ten list odtrhla zo stromu dobrá víla, aby nám ukazoval cestu.“

„Cestu? A ku komu?“

„K vám, ujo.“

„A prečo práve ku mne?“

Starý pán sa oprel o hrable a čakal, čo sa dozvie. Až sa mu kolená podlomili, keď Lucka odvetila:

„Pretože ste čarodejník!“

Kedysi dávno čarodejníkov upaľovali a starý pán si na to spomenul.

Ako len tá princeznička na to prišla? Povedala mu to:

„Lebo vám ten list spadol na hlavu.“

„Iba preto?“ začudoval sa starý

pán. „Mne už napadalo lístia na hlavu, ojojój!“

Potom sa rozosmial.

„Akýže som ja, princeznička, čaro-

dejník! Mám rád kvietky, rozumiem im, dám im, čo potrebujú, a ľudia si myslia, že čarujem.“

Lucka pokrútila hlavou, kdeže, ju nikto neprekabáti.

„Pozrite sa, ujo, keď nie ste čarodejník, prečo ste teda premenili princa na psa?“

Pašajda sa vyčítavo zahľadel na starého pána. Akoby sa aj on spytoval: No, prečo ste to urobili?

Starý pán sa sklonil k Pašajdovi a pohladil ho. Jeho ruka voňala zemou a Pašajda ju oblizol.

„Tohto psa, princeznička?“

„Tohto,“ povedala Lucka. „Volá sa Pašajda, viete?“

Starý pán vážne prikývol.

„A už predtým sa tak volal, či až v tom zakliatí?“

„Ach, vy nič neviete,“ povedala Lucka. „To meno som mu vymyslela ja. Neprišli ste na to, že je vymyslené?“

„Mal som na to prísť, mal. Ale tá staroba,“ postážoval sa starý pán. „Už to nie je ako za mladi, keď som si aj ja vymýšľal čudesné mená.“

To bolo čosi pre Lucku.

„A aké ste si vymysleli, ujo?“

„Len či si ešte spomeniem?“

Starý pán privrel oči a spomínal.

„Mačky som volal mrňky-frňky... psa kostižer...“

Pašajda vyceril na starého pána zuby a zavrčal. Tak pozor, pozor, to by som si vyprosil.

„Pst, Pašajda, to nepatrilo tebe. A čo ešte, ujo?“

„Ujo, a nemohli by ste vymyslieť tri úlohy, aby som mohla Pašajdu vyslobodiť?“

„To bude ťažká vec, keď nie som čarodejník,“ usmial sa starký. Potom sa sklonil nad hriadku kvetov, jeden odtrhol a podal ho Lucke.

Potom sa rozbehla za listom a Pašajda poskakoval za ňou.

Asi po desiatich krokoch sa Lucka zastavila a zavolała na starého pána, ktorý sa za ňou pozeral:

„A nezabudnite dať do vázičky vodu, ujo!“

„Čo ešte? Žaby boli kfkalky, somárik híkal, sliepky žltkobiely, vrabce boli pre mňa hopsalkovia... Oj, akoby to všetko vzala voda, aj tú pamäť...“

Pašajda chytil zubami Luckinu sukňu a potiahol.

„Počuj, Lucka, nemali by sme ísť ďalej?“

„Hneď, hneď,“ povedala Lucka, „ešte sa chcem na niečo dôležité opýtať.“

A obrátila sa k starému pánovi s otázkou.

„A čo keď ten kvietok umrie, ujo?“

„To je už osud kvetov,“ povedal starý pán. Potom vzal jemne do prstov ten list od dobrej víly a fúkol doň. List sa vzniesol a zamieril do mesta.

„Hádam vás ten list predsa len zavedie k čarodejníkovi,“ povedal.

„Ponáhľaj sa,“ zavrčal Pašajda na Lucku, „lebo nám list uletí.“

Lucka ovoňala kvietok a vrátila ho starému pánovi.

„Viete čo, ujo, dajte ho radšej do vázičky.“

Starému pánovi sa čosi zalesklo v očiach.

„Ejha,“ zamrmlal si pre seba. „Ktože sa pričínil o to, že tá malá princeznička nechce, aby umierali kvety a princovia trpeli v čarodejníkovom zakliatí?“

(Pokračovanie)

Prekladá KVETA SLOBODNÍKOVÁ

ILUSTRUJE
LADISLAV NESSELMAN

Ivan namosúrene hrýzol tvrdú kôrku. Nikdy nechápal, prečo musí jesť starý chlieb, keď je v skrini čerstvý. Ale mama vždy trvala na tom, že sa zbytočne nič nesmie vyhodiť.

Cyro, ktorý si sadol k nemu, ho zvedavo pozoroval. Čakal, či niečo dostane. Ivan mu pohodil koliesko salámy.

„Ivan, čo ti vravel otec, že ho nemáš kŕmiť pri stole!“

„Viem,“ odpovedal Ivan matke, „ale aj otec to robí.“

Cyro sa pozrel na hodiny na stene. Vedel, že

keď sa veľká ručička dostane dolu, Ivan odchádza do školy. Ale Ivan sa nehýbal. A tak Cyro začal naňho štekať a zdrapil ho za nohavice.

„Cyro, nesmieš,“ okríkol ho Ivan.

„Má pravdu,“ ozvala sa mama. „Už máš najvyšší čas.“

Práve vtedy sa z ulice ozval ostrý hvizd.

Ivan vyskočil zo stoličky a prebehol k oknu.

Na ulici stál Peter a kýval na neho.

Ivan otvoril okno.

„Už idem.“

Potom si napchal do úst zvyšky chleba a salámy, do tašky nahádzal zošity a knihy a vyrazil k dverám. Cyro za ním.

„Cyro, zostaň!“ ozval sa mamin povel.

Cyro sa zháčil, potom sa prednými labami oprel o okno a pozeral von.

Keď Ivan zmizol za rohom ulice, Cyro si ľahol na svoje miesto, hlava na predných labách, no odrazu spozornel. Na zemi ležal zošit, ktorý Ivanovi vypadol, keď sa náhlivo chystal do školy.

Cyro vzal zošit do zubov, prešiel s ním k mame, sadol si pred ňou, a aby si ho všimla, vyhodiť zošit do vzduchu a ihneď nato ho zasa šikovne zachytil.

„Čo to máš? Veď je to Ivanov zošit,“ pozrela mama zmätene na Cyra. „Teraz aby som mu ho zanesla.“

Cyro akoby jej porozumel. Prebehol k dverám, sadol si, pustil zošit na zem, potom sa významne pozrel na kľučku a znova chytil zošit do papule.

Mama chvíľu rozmýšľala a ihneď nato otvorila dvere:

„Bež za Ivanom, Cyro. Rýchlo!“

Cyrovi nebolo treba viac povedať.

Po ulici letel ako blesk, ale na zastávku trolejbusu prišiel i tak neskoro. Ivan ani Peter tam už neboli. Cyro chvíľu zostal prekvapene stáť, nechápal, že tam chlanci nie sú, ale vtom išiel ďalší trolejbus. Len čo sa dvere otvorili, skočil dnu. Nebolo to preňho nič nové, koľko ráz takto išli s Ivanom popoludní na školské ihrisko.

Vodič sa na neho usmial.

„Cyro, zasa si tu? A sám? Ty by si sa iba vozil. A peniaze na lístok máš?“

Cestujúci, ktorí začuli vodičovú poznámku, sa usmiali.

Lenže na nešťastie v trolejbuse bol revízor.

Ako zazrel Cyra, ihneď spustil:

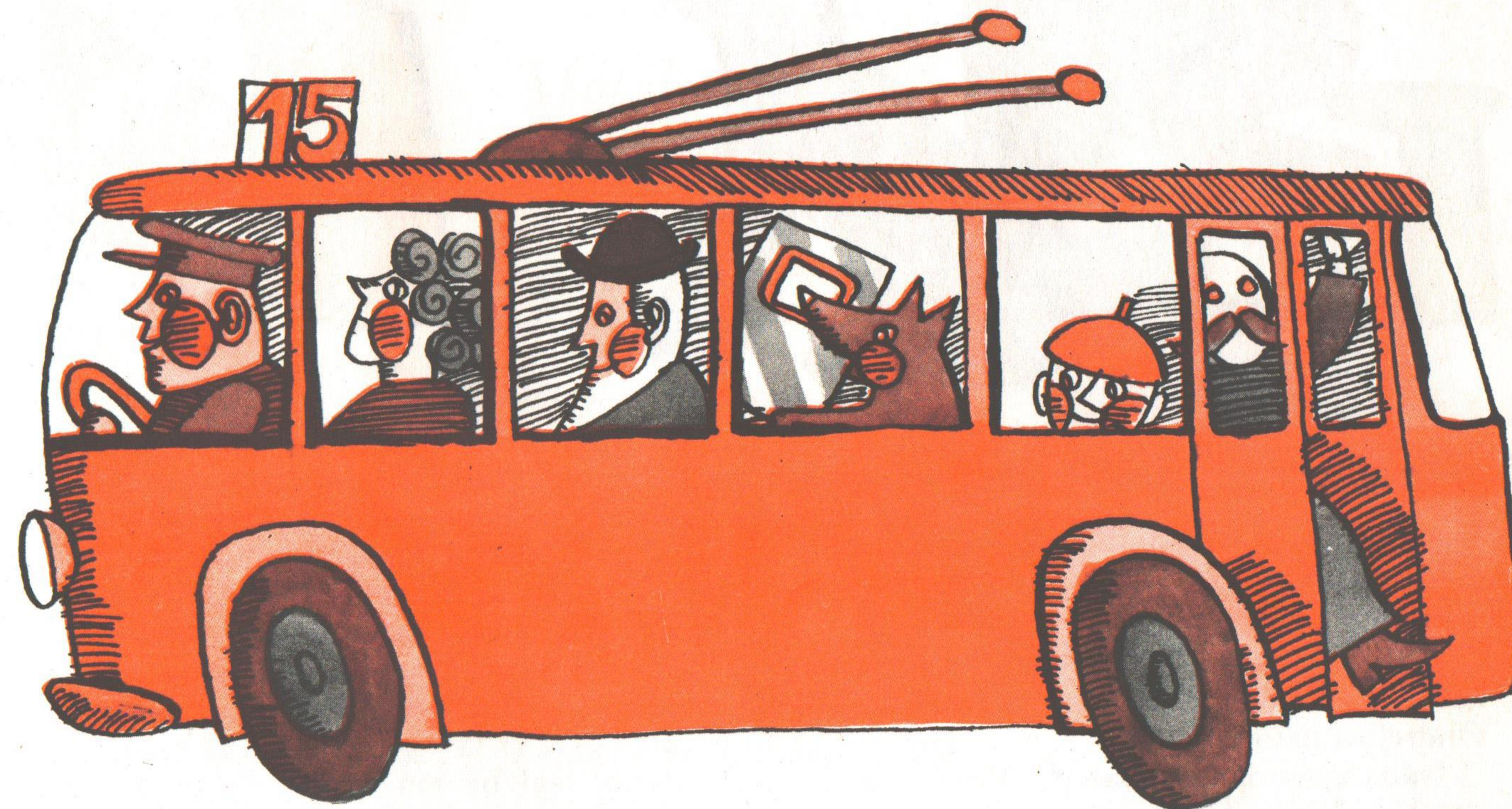
„Čo tu robí ten pes? Ako to, že nemá náhubok? Komu patrí?“

Všetci mlčali.

Revízor sa nahneval:

„Teda ako? Komu patrí ten pes?“

Keď sa nikto neozýval, revízor prikázal vodičovi, aby zastal a psa vyhodiť. Ten však iba pokrčil plecami a ako keby nepočul, išiel ďalej. Keď zastali, revízor sa znova ohlásil:

„Súduh vodič, nepočuli ste? Ihneď toho psa vyhodte!“

Vodič sa ani nepohol, dobre sa zabával.

To bolo na revízora priveľa, prikročil k Cyrovi, zdrapil ho za obojok a chcel ho vyhodiť. Vtedy Cyro tak zavrčal, že revízor od ľaku uskočil, potkol sa, a aký bol dlhý, taký sa natiahol na zemi.

„Prikazujem vám, aby ste toho psa zaraz vyhneli von!“ kričal revízor na vodiča ďalej.

„Aby ma zožral?“ odpovedal mu vodič a potmehúdsy sa na Cyra usmial.

O chvíľu nasledovala ďalšia zastávka.

Vodič sa sklonil k Cyrovi, pohladkal ho po hlave a povedal mu:

„Vystupovať, krásavec. Si na mieste.“

Cyro, len čo vyskočil z trolejbusu, zaňuchal a rozbehol sa po Ivanovej stope.

V Ivanovej triede už všetci žiaci sedeli na svojich miestach.

„Vyložte si zošity, pozriem sa na domáce úlohy,“ povedal súduh učiteľ a pristavil sa pri prvej lavici.

Do Ivana ako keby udrel blesk. Nech prezeral tašku ako chcel, zošit v nej nebol.

Učiteľ za ten čas prešiel k tretej lavici pred Ivanom.

„Prosím, súdruh učiteľ, ja som si tú úlohu napísal, ale zabudol som si ju doma,“ ozval sa Ondrej.

Učiteľ bez slova otvoril povestný čierny notes a so spokojným výrazom zapísal doň Ondrejovi päťtorku.

Ivan vyvrátil oči nahor. Vedel, že je stratený. Nepomôže mu nijaká výhovorka.

Vtedy čosi zašramotilo na dverách, tie sa otvorili a dnu pomaly vošiel Cyro.

Učiteľ sa na zvuk obzrel, lenže Cyra nezbadal, pretože ten sa už poza lavice prikrádal k Ivanovi.

„Prečo sú tie dvere otvorené? Zatvorte ich,“ prikázal učiteľ.

Zatiaľ Cyro prišiel k Ivanovi. Ivan mu vybral z papule zošit a s blaženým úsmevom ho roztvoril na lavici.

Bol najvyšší čas. Učiteľ bol práve pri ňom.

A vtedy sa takmer stalo nešťastie. Cyro sa začal pod lavicou hniezdiť, mal tam málo miesta, chcelo sa mu do uličky. Ale Ivan mu tlačil hlavu nadol a nepustil ho.

Učiteľ si pozrel Ivanovu úlohu a vrátil sa za katedru. Chvíľu pozeral na triedu a potom sa ozval:

„Ivan, mal by som ti dať poznámku, že zabúdaš doma zošit. Ale odpustím ti ju... no a toto daj tomu tvojmu kamarátovi. Má viac rozumu ako ty,“ dodal a zo svojej tašky vybral keksy. Dokonca s čokoládovou plnkou, za ktorou sa Cyro ide zabiť.

Trieda, ktorá dovtedy mlčala ako zarezaná, vypukla v nadšený krik.

A Ivan? Iba nechápavo potriasol hlavou a pomyslel si:

Panečku, toto by som od nášho učiteľa nebol čakal nikdy.

Nemá to byť naopak?

DANIEL HEVIEK

Mačacia spolupráca

Kocúr kúpil auto mačičke. Aké? Také: automatické!

Mačka na ňom chytá myši, pred všetkými sa ním pýši.

Dá všetko, čo uloví, kocúrovi Julovi.

Motýľ Krútihlav

Motýľ hlavou krúti: „Páni, to je kvetov!“

Motýľi svet — to je najkrajší zo svetov!“

Z vóni sa mu krúti hlava: „Kde je nebo? Kde je tráva?“

Dovtedy sa motál motil (chcem povedať: motýľ motal), kým to všetko nepomotal.

Ako bola objavená Amerika

Pánko menom Kolumbus nechal odísť autobus.

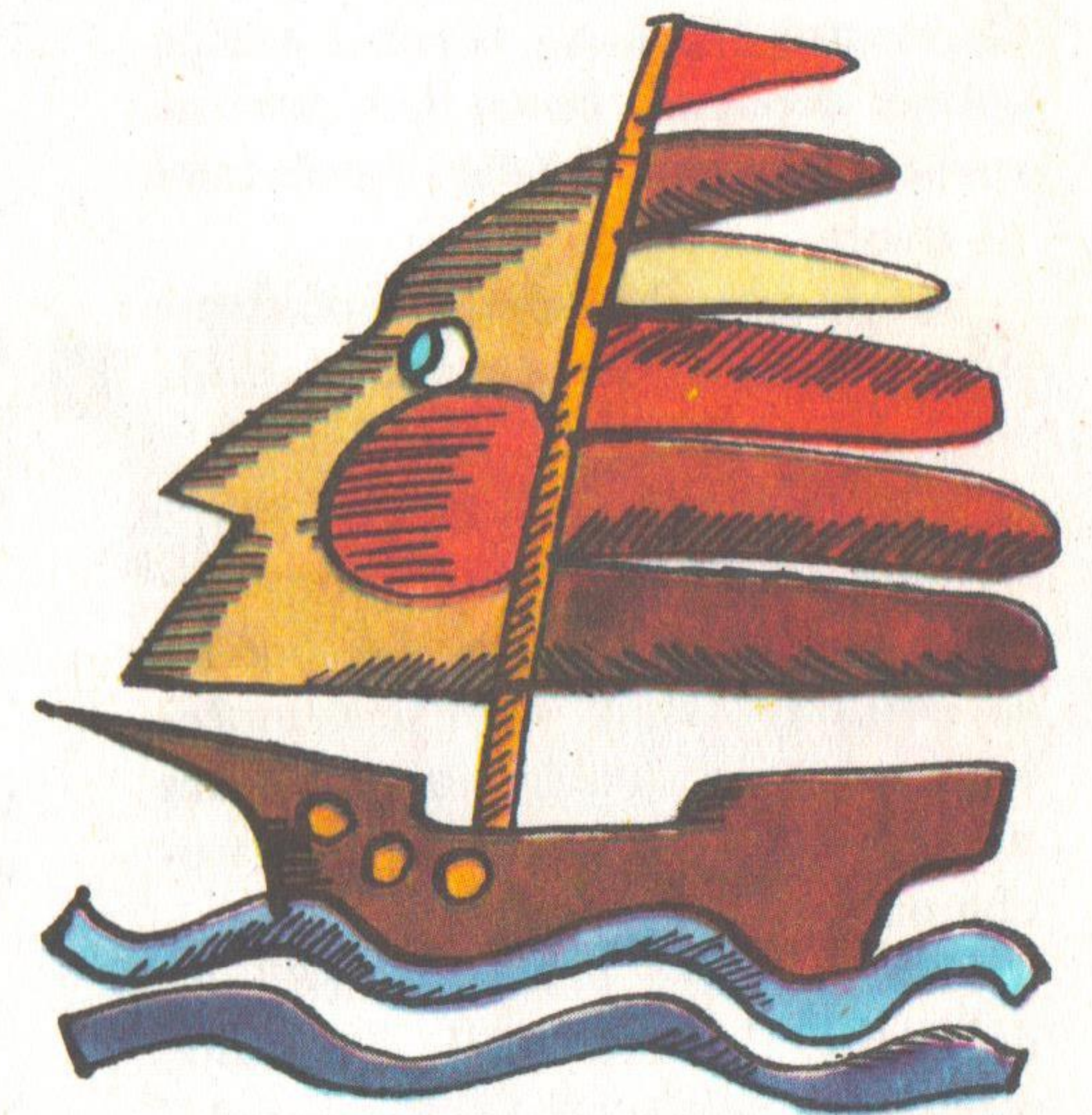
Ako bolo vtedy módou, odpravil sa radšej loďou.

Plavil sa vám dlhé míle, viac, ako mu bolo milé.

Voda nemá konca-kraja, pustil sa do Karla Maya.

Čítal si o Indiánoch, čo bývajú v pestrých stanoch.

Vyšplhal sa po rebríku a objavil — Ameriku.

Nemá to byť naopak?

Frčia žrebce, trinásť párov, tryskom trielia, plnou parou! Dotrepali kočiar s Marou, tá má hrbu krásnych darov: zásterky pre kominárov, čierne štetky pre mlynárov. Pri rakyte rapká tak: „?kapan tyb ot ámeN“

Pomoc v domácnosti

JÚLIA MIKUŠOVÁ

U nás je teraz rušno — narodil sa nám braček. A tak každú chvíľu máme návštevu, všetci sú veselí, usmiati. Len mama je ustarostená. Aj včera, keď prišla k nám jedna teta, ťažkala si:

„To vieš, som šťastná, ale keby aspoň jeden z nich bol dievča. Traja synovia, a nijaká pomoc v domácnosti.“

Mamine slová nám nedali pokoj. Čo vlastne treba u nás robiť, veď je všetko urobené, čisté. Tak sme sa rozhodli, že sa poradíme s dievčatami na dvore.

Potom sme ukuli plán: nepôjdeme dnes s mamou na prechádzku, ale hurá do roboty.

Najprv sme si nakrémovali topánky, potom ockove a nakoniec mamine. Hneď nato sme si vyprali ponožky. Mama mala vo vaničke namočené Lackove dupačky, ale to nám neprekážalo. Dupáčky sme dali trochu nabok.

Keď sa mama vrátila, ihneď zbadala pri dverách svoje semišové topánky pekne vyleštené. Zmeravela.

„Čí to bol nápad zničiť mi topánky?“ spýtala sa celá nešťastná.

V kúpeľni sa div nerozplakala.

„Teraz to všetko môžem vyvárať v odfarbovači,“ lamentovala, kým drhla modré šmuhy z vane. „A vôbec, čo to má všetko znamenať?“ spýtala sa prísne.

Keď sme jej to vysvetlili, pousmiala sa.

„Radšej mi druhý raz nepomáhajte.“

Vtedy jej Ondrejko pošepkal:

„Vidíš, mama, predsa je dobre, že nemáš dcéru, ona by ti pomáhala denne!“

Lastovička

MÁRIA ĎURÍČKOVÁ

„Uhádni, čo je to,“ vraví ocko a ukazuje Jankovi akýsi valček. Pripäl valček na hradu a stiahol z neho úzky lepkový pás.

„Toto je mucholapka.“

Zasadli k večeri a dvere nechali otvorené. Vtom sa mucholapka zaknísala.

„Chytila sa mucha!“ vykrikol Janko.

„Chytila sa lastovička!“ vykrikla Dada.

„Vletela dnu za svetlom,“ poľutoval ju ocko.

Lastovička sa mykala a každým pohybom sa väčšmi a väčšmi priliepala na mucholapku.

Ocko si stal na stolček a opatrne lastovičku odlepil.

Čipčala mu v dlani. Dychčala otvoreným zobáčikom.

„Nebožiatko, je celá od lepu!“

„Musíme ju umyť!“

Umyvali ju vlažnou vodou a mäkkou handričkou. Lastovička dychčala a čipčala, náramne sa bála.

„Neboj sa, veď hlavu ti nebudú,“ utešoval ju Janko.

Potom ocko položil vtáča na drevené zábradlie.

„Tu sa môžeš usušiť, ak chceš.“

Ale lastovička nechcela. Rozopla krídla a uletela.

Hra na ametysty

VÁCLAV ČTVRTEK

Na stene našej obývacej izby visí tanier s Máriou Teréziou. Pod tanierom je stolička, kde sedáva strýko Karol a rozpráva o svojej mladosti.

„Dnes je kameň iba obyčajný kameň,“ hovorí, „ale ja som z kraja, kde za mojich mladých čias vari ani obyčajné kamene neboli. Vyšiel som do poľa, stačilo sa zohnúť, a už som mal v ruke achát alebo chalcedon.“

Keď strýko Karol toto povie, počká, kým sa tíško ozvem: „To sú čo?“

„Polodrahokamy.“

Teraz je zasa rad na mne: „A čím ste hádzali, keď ste chceli hodiť kameňom?“

„Hádzali sme polodrahokamami.“

„To sa mohlo?“

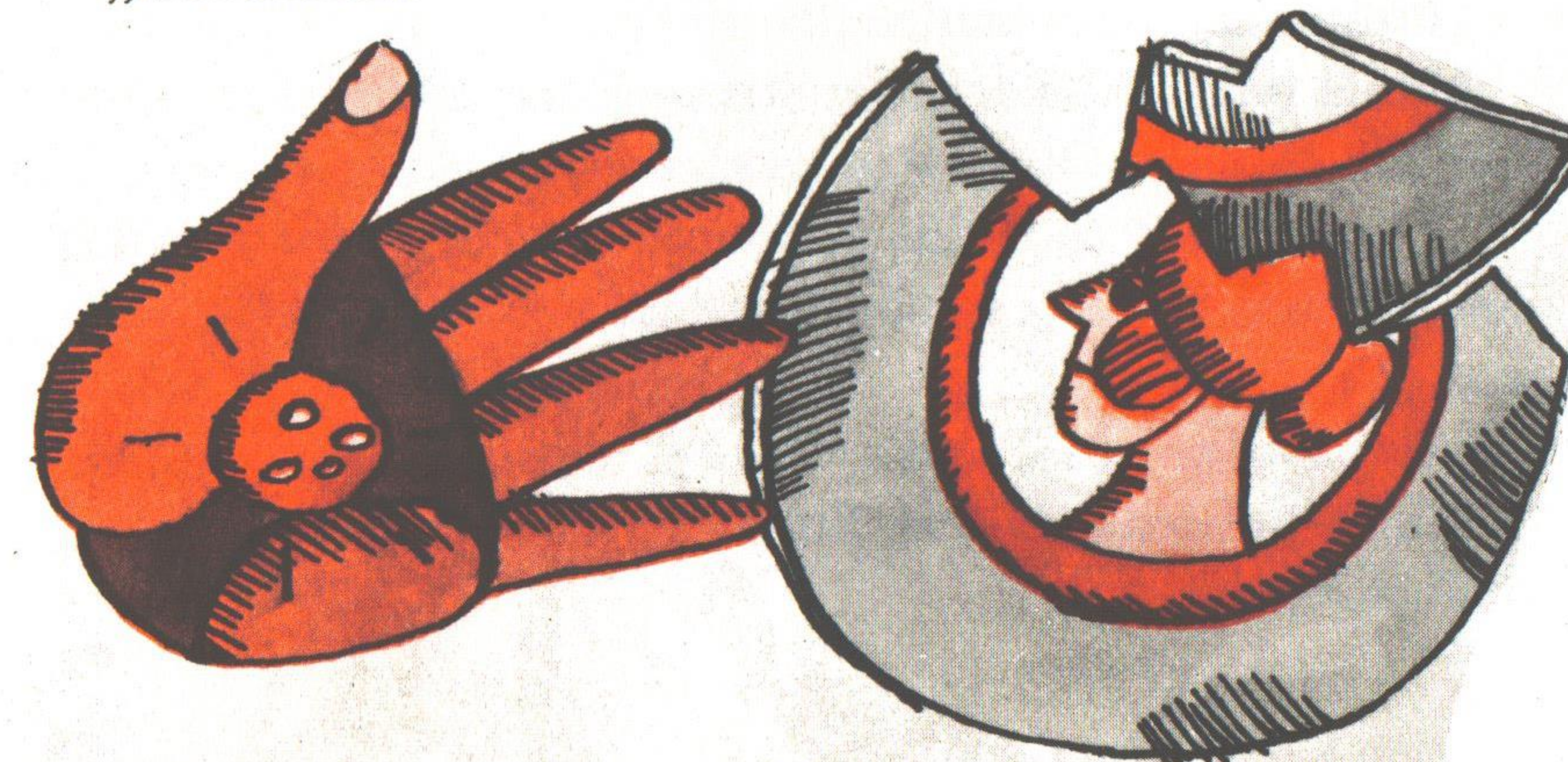
Strýko Karol sa zahľadí cez plece na cisárovnú Máriu Teréziu na porcelánovom tanieri: „Čím sme mali hádzať, keď sme nič iné nemali?“

Keď sa dostaneme až sem, mama donesie strýkovi pohár vína.

„Že by som bol našiel český granát,“ povie strýko, „na to sa nepamätám. Ale fialových ametystov tam bolo dosť.“

Strýko Karol zodvihne pohár až k obrázku Márie Terézie na tanieri, zošpúli ústa a uchlipne si z vína: „Lenže s ametystami to nebolo také jednoduché. Boli skryté v kôstkach. Také nenápadné kamenné kôstky, ale vo vnútri... rozumieš, ako to myslím?“

„Rozumiem.“

Janko Slamka
JANKO SLAMKA

JÁN KORENKO

Správni chlapi

Sotva si Janko Slamka sadol vedľa Šaška, zahučali motory, a kým narátal do desať, boli už vo vzduchu.

Šaško bol od radosti celý bez seba. Natriasal sa, poskakoval po sedadle, hikal, že veľké budovy vyzerajú ako škatuľky od zápalek. Začal si aj vyspevovať.

To už bolo na Janka Slamku veľa. „Ani sa nehni!“ zahriakol ho a vtisol do sedadla. A práve včas, lebo Tučko začal klesať rovno pred paneláreň.

Janko Slamka so Šaškom zašli za riaditeľom a zoširoka mu rozprávajú, ako sa vyslobodili z truhlice a kopy smetiska, ako ich prekvapil lejak, ako sa rozhodli stavať dom.

„Aha, takýto,“ skončil Janko Slamka a ukázal plán.

Riaditeľ si poprezeral náčrt, pohmkal a povedal: „Pekný dómček. A čo by ste radi od nás?“

„Z panelov sa vraj rýchlo stavia, nuž či máte niečo i na náš dom,“ nevydržal už mlčať Šaško.

„Hjaj,“ riaditeľ sa znova chytil plánu. Premeral šírky, dĺžky, výšky, v hlave si vyděnil a vynásobil. Potom znova pomeral, podelil a ponásobil. Zamyslel sa nahlas: „Dalo by sa, o to nejde. Len či by ste súhlasili s maličkou úpravou. Kvôli panelom, aké vyrábame.“

Janko Slamka i Šaško sa zľakli. Taký pekný dom si vymysleli, a teraz by ho nemali postaviť? Čo im povedia ostatní?

Riaditeľ zbadal, že sú v pomykove. „Ťa nižšia časť ostane, ako je.“ povzbudzuje ich. „Ťu vyššiu by sme pomkli trochu na kraj a strechu by sme trošička upravili. Takto,“ a urobil niekoľko čiar na pláne.

Janko Slamka a Šaško sa dívajú z jednej, potom z druhej strany a ešte raz premýšľajú. Zdá sa im, že nový náčrt je krajší.

„A nedalo by sa pre Silka tam hore pod strechou spraviť okienko?“ pýta sa Šaško. „Aby sa mohol pozerat po svete.“

„Veľmi ľahko,“ povedal priateľivo riaditeľ. „Dáme tam panel s oblokom. Ste spokojní?“

„Veľmi. A dokedy ich vyrobíte?“ spýtal sa Janko Slamka.

„Vyrobíme?“ začudoval sa riaditeľ. „Kamaráti, my máme panely na sklade. Ešte dnes bude všetko na mieste. Tak, aby sa vám dobre bývalo,“ podáva im ruku.

Ale Janko Slamka a Šaško sa nechýbu: „A čo my vám za tie panely?“ pýta sa Janko.

„Lenže to človek musel vedieť, kam a akou silou treba na takú kôstku klepnúť,“ povie strýko Karol a mama mu prikývne.

„Ten tanier s Máriou Teréziou je naozaj cenný kus,“ povie strýko Karol, aby sa mame zavďačil.

„Na kôstku sa muselo udrieť presne z boku ostrejšim koncom kladivka, s citom, aby sa nerozpadla na kúsky.“

Strýko Karol dopije víno. Mama odnesie pohár do kuchyne. Mária Terézia sa máličko usmieva.

Vo štvrtok popoludní som na poliach za mestom hľadal kamennú kôstku. Našiel som jednu a priniesol som ju domov. V piatok, keď si strýko Karol sadol na stoličku pod tanier

s Máriou Teréziou a mama mu naliala do pohára víno, povedal som: „Mám ametystovú kôstku.“

„Ale choď!“ povedal strýko.

„Našiel som ju včera.“

„A ako vieš, že sú v nej ametysty?“

Strýko Karol odložil pohár a vzal kôstku. „Ako to vieš?“

„Musia tam byť,“ povedal som.

Strýko Karol sa usmial na mamu.

„Prosím ťa, dones kladivo.“

Mama odišla do kuchyne. Strýko Karol si zatiaľ prezeral kamennú kôstku. Obracal ju zo všetkých strán.

„Nie sú tam,“ povedal a zavrtel hlavou. „Mal som ich v rukách tisícky... no, stovky určite, ale všetky vyzerali celkom inak ako táto.“

„Sú tam,“ povedal som.

Mama priniesla kladivo. Strýko Karol si položil kôstku na dlaň. Klepol.

Kôstka nepovolila.

Klepol ešte raz. Znova nepovolila.

„Už je to dávno,“ povedal, „nie som vo forme.“ Akosi zahanbene sa napil vína. „Ale veď je to hlúposť! V takej kôstke predsa ametysty vôbec nemôžu byť!“

Mama odišla do kuchyne a vrátila sa s mažiarom. Postavila ho na stôl hore dnom a položila naň kôstku.

„Skús na ňu klepnúť teraz,“ povedala.

Strýko klepol kladivom po kôstke. Kôstka odletela ako vystrelená. Pohár s vínom minula, no trafila cisárovnú Máriu Teréziu. Na dlážku sa zosypali črepiny maľovaného taniera.

Mama rýchle odniesla mažiar aj s kladivom do kuchyne. Strýko Karol vzal pohár s vínom a odišiel tiež.

Vyčkal som, kým sa kamenná kôstka prestane kotúľať po parketách. Potom som ju zdvihol.

Od tej chvíle ju nosím vo vrecku. Čo ak je plná ametystov?

Prel. E. KORECKÁ

„Nerozumiem,“ čuduje sa riaditeľ.

„No...my...“ Janko Slamka sa zháčil. Nevie nájsť príhodné slová.

„Nemáme peniaze,“ vyhrkne Šaško.

„A čo máte?“ pýta sa riaditeľ úplne pokojne.

„Iba to, čo máme na sebe,“ povedal Janko Slamka.

Šaško kyvká smutne hlavou. Dívá sa na svoje zaplátané nohavice a ohmatáva si ošúchané lakte. Také šaty nemajú veru veľkú cenu.

„Tak viete čo?“ usmieva sa riaditeľ, „urobíme to takto: paneláreň vám dodá panely na stavbu a vy pomôžete panelárni. Platí?“

„Platí!“ ťapol Šaško i Janko Slamka riaditeľovi do dlane. A potom hned za dvermi zvýskol Šaško: „Juchachá!“

Poskočil, rozohnal sa a metal kotrmelce po celej chodbe až na dvor. Vrátnik iba oči vyvalil, čo je to za

čudáka. Aj sa chcel za ním rozbehnúť, že mu pripomenie, ako sa má správať v takej dôležitej fabrike, ako je paneláreň. Napokon predsa ostal sedieť. Idú od riaditeľa, pomyslel si, nebudú to dáki lapaji.

Kým vrátnik rozmýšľal, Janko Slamka a Šaško nasadli. Tučko iba fírr! a už ho nebolo. (Pokračovanie)

Ilustruje Ondrej Máriássy

Slovensko v dobách stredovekých

Šikmooké nebezpečenstvo

Na začiatku 13. storočia sa v našej krajine začalo blýskať na lepšie časy. Vojny s Rakúskom a českým kráľom síce celkom neprestali, ale zato skončili sa dlhotrvajúce zápasy o trón. Mier, ktorý sa črtal na obzore, prijímalo obyvateľstvo ako úrodný letný dážď.

Pokoj v krajine poslúžil predovšetkým roľníkom, ktorí mohli každodenne obrábať svoje polia. A obrábali ich nielen usilovnejšie, ale aj kvalitnejšie. Na území Slovenska rozšírilo sa používanie ťažkého okovaného alebo železného pluhu, za ktorým zostávali hlboké brázdy zeme, v ktorej sa urodilo stále viac obilia, takže hlad bol čoraz zriedkavejším hosťom v roľníckych chalupách. Za veľmi krátky čas sa počet obyvateľstva v našej krajine takmer zdvojnásobil. Pribudlo množstvo pracovitých rúk, odhodlaných každý deň klčovať hlboké lesy, z ktorých sa stávala orná zem. Pri novej pôde si ľudia postavili domy, a tak zakrátko skoro všade tam, kde je dnes dedina, stála v 13. storočí drevená roľnícka osada.

Dostatok obilia a mäsa, ktoré vyrobili sedliacke hospodárstva, umožnili remeselníkom venovať sa len svojmu povolaniu. Rovnako pomáhal i baníkom a hutníkom otvárať stále väčšie bane a huty. Medzi remeselníkmi a roľníkmi začal sa rozvíjať čulý obchod. Ľudia si žili lepšie, dobre jedli a lepšie sa obliekali. Už-už sa zdalo, že naša krajina,

ktorá mala dosť úrodnej zeme i množstvo vzácnych rúd, stane sa najbohatšou krajinou v strednej Európe.

Lenže do pokojného každodenného života začalo stále silnejšie zaznievať rinčanie zbraní z ázijských stepí.

Muž, ktorý prijal meno Džingischán

V širokých, bezútešných stepiach Strednej Ázie žilo množstvo pastierov, ktorí so svojimi kozami, ovcami, ťavami, rožným dobytkom i koňmi kočovali z jedného miesta na druhé, len aby našli trochu pastvín pre svoje čriedy. Ľudia to boli nevysokí, s vysunutými lícnymi kosťami, s malými šikmými očami, bez fúzov a s málo zarastenou bradou. Ich okrasou bol malý ťapatý nos, jeden či dva vrkoče zapletené

Použitie železnej radlice znamenalo obrovský pokrok v stredovekom poľnohospodárstve.

z namastených vlasov, dobré kožuchy a hlavne — vynikajúci kôň. Malého koňa dostal každý chlapec, len čo sa na ňom vedel udržať. K tomu dostal luk a nabrúsené šípy, aby sa vedel obracať nielen na poľovačke pri zháňaní potravy, ale aj v boji, ktorý neprestajne viedli jednotlivé kmene o pastviny a životné priestory. Na koni dobre jazdili aj ženy a dievčatá. Ba vedeli strieľať aj z lukov. Pravda, na vojnách sa nezúčastňovali, ale na ich pleciah bola presunutá takmer celá práca v dome, v rodine, pri čriedach. Vedeli šiť topánky, kožuchy, košele. Opravovali prenosné prútené domy, zato veľmi biedne varili. Jedlo, ktoré pripravovali, spočívalo z prosovej kaše, kusa vareného mäsa a mlieka, najčastejšie kobylieho.

Takto, na biednej strave, v tvrdých prírodných podmienkach a vo veľkej disciplíne vyrastali udatní tatarskí bojovníci, o ktorých čoskoro počul celý svet. Stalo sa to vtedy, keď všetky mongolské kmene zjednotil do jednej ríše múdry a udatný muž menom Temüdzin, krutý a nemilosrdný bojovník. V roku 1206 zvolal predstaviteľov všetkých mongolských kmeňov, vyhlásil sa za jediného vládcu v celej ríši a prijal meno Džingischán.

Počas jeho vlády viedla Mongolská ríša ničivé vojny, ktoré zasiahli bezmála celý vtedajší svet. Najprv si Mongoli-Tatári podrobili národy žijúce v južnej Sibíri. Potom sa obrátili do Číny, do Kórey, dobyli Vietnam a dostali sa cez more až do Japonska. Vzápätí vyvrátili veľké štáty v Strednej Ázii, podrobili si Perziu, Azerbajdžan, Arménsko i Gruzínsko, obsadili Sýriu a dostali sa až do Egypta. Ba pokúsili sa podrobiť si aj veľkú Indiu. Všade, kam prišli, zostávala po nich spustnutá krajina, ruiny miest, množstvá mŕtvol. Tatári totiž brali do zajatia len ženy a remeselníkov, ktorí im mohli byť užitoční, ostatné obyvateľstvo nemilosrdne vyvraždili, nevynímajúc deti a starcov.

Nebezpečenstvo našej krajine i celej Európe začalo hroziť vtedy, keď sa Tatári obrátili so svojimi vojskami na západ, do krajín, ktoré ich lákali veľkým bohatstvom.

Čo spôsobili Polovci, ktorých nazývali aj Kumánmi

Po Džingischánovej smrti sa veľká svetová ríša Tatárov-Mongolov rozpadla na menšie celky. Aj tak to však boli nesmierne veľké štáty. V širokých juhorských stepiach, od Kaukazu po Dnester, vybudoval chán Batu veľký štát.

Nazývali ho Zlatá Horda. Batuchán najprv porazil susedný národ Polovcov a po-

Tatarský bojovník — majster vojnového remesla.

tom vyvrátil aj mocný ruský štát. Z jeho hlavného mesta — z Kyjeva nezostal kameň na kameni. Vo veľkej a rozhodujúcej bitke na rieke Kalke Polovci zradili svojich spojencov — ruské vojská a v strachu zbabelo ušli z bojiska. Po tom všetkom im nezostávalo nič iné, len sa odsťahovať i so svojimi stádami preč z ruských stepí. Pobrali sa smerom na západ, za Karpaty, a zjavili sa na východných hraniciach Uhorského štátu. Ich kráľ Kuthen

začal vyjednávať s uhorským kráľom Belom IV., aby prideliť poloveckým pastierom priestory v nezaľudnenom Potisí. Belo sa dal prehovoriť, a tak sa do Uhorska nastahoval nový pastiersky národ, ktorý naši predkovia začali nazývať Kumánmi.

Iste si kladiete otázku, prečo to Belo IV. urobil. Veď musel dobre vedieť, že ak prichýli Kumánov, dostane sa do nepriateľstva s ich protivníkmi — Tatármi. A dobre vedel aj o ich vierolomnosti. Belo IV. však nemal iné východisko. Rozpútal v krajine otvorený boj s pyšnou a spupnou šľachtou, ktorej sa dokonale podarilo oslabiť kráľovskú moc a zbaviť kráľa mnohých majetkov. A tak Belo, ak chcel mať na svojej strane pevné vojsko proti svojvoľnej šľachte, prišla mu vhod kumánska armáda. Dúfal v jej pomoc, a preto riskoval i tatárske nebezpečenstvo, ktoré sa začalo schyľovať nad našou krajinou.

„Tatári idú!“

Tak skríkli obrancovia Vereckého priesmyku v Karpatoch, keď na jar roku 1241 videli, ako sa niekoľkotisícová armáda ženie do Uhorska. Verecký priesmyk, ktorý súčasníci nazývali aj „Ruská brána“, bol dobre opevnený narúbanými stromami a skalami. Neveľké vojsko, ktoré tieto záseky chránilo a ktorému velil palatín Dionýz, však Tatári ľahko premohli, zátarasy odstránili a v plnej zbroji sa hnali do východoslovenských nížin. Dionýz celý dokrvavený pribehol do kráľovského paláca v Budíne a Belo, ktorý takýto útok očakával, v pomerne krátkom čase zhromaždil veľkú armádu, ktorá mala zastaviť vpád

Tatárov do vnútrozemia. Rozhodol sa, že sa bude brániť na širokej rovine, južne od Košíc na jednom z ostrovov, ktorý vytvárala rieka Slaná. Šľachta, hoci s nechuťou, predsa len na kráľovskú výzvu prišla na bojisko. Rozložila svoje šiatre a očakávala útok šikmookých bojovníkov. Ich prvý útok na brode cez rieku aj odrazila. No Tatári sa len tvárili, že sa vzdávajú a že z bojiska ustúpili. Čoskoro sa znova vrátili, obchvatom prepadli až priveľmi

Bitka na rieke Slanej znamenala úplnú porážku uhorského vojska.

spokojný tábor uhorského vojska a krvavo ho zmasakrovali. Zabíjali nielen bojovníkov, ale aj kone, slovom všetko, čo im prišlo do cesty. Kráľ Belo IV. sa zachránil iba zázrakom. Tatári mu poranili koňa, ktorého si potom vymenil a utekal naprieč celým Slovenskom do Nitry, potom do Bratislavy a zastavil sa až vo Viedni u svojho príbuzného Fridricha. Ten sa však voči nemu nezachoval najčestnejšie. Oraboval ho o kráľovskú korunu, vynútil si na ňom celé západné Slovensko a nakoniec ho vyhnal. Belo sa v panickom úteku zastavil až na jednom ostrove v Jadranskom mori, v dnešnej Juhoslávii.

Tatárske vojsko však nešlo len cez Verecký priesmyk. Druhá časť šla severnou cestou cez Poľsko a dostala sa až do Sliezska. Tu sa jej postavil pri Lechnici na hrdinský odpor panovník Henrich. Napriek tomu, že sa dostatočne bil, bitku prehral a sám zostal na

bojisku ležať mŕtvy. Tatári mu odrezali hlavu, nastokli ju na kopiju a natešení ju ukazovali ako symbol svojho víťazstva.

Sami však tiež utrpeli veľké straty a tak nepokračovali vo vojenskom ťažení ďalej na západ, ale obrátili sa na Moravu, vyplienili ju a cez karpatské priesmyky sa valili dolu Považím. Všadiaľ, kade šli, rabovali, lúpili, pálili a zabíjali. Zachránil sa len ten, kto sa mohol brániť v mocnom a nedobytnom hrade (ako napríklad obyvatelia Trenčína), alebo tí, ktorí v chladnom predjarí utiekli s dobytkom i potravinami do hlbokých lesov a jaskýň. Keď Tatári prehnmeli cez trnavskú tabuľu, pri Ostrihome, cez navrhšené ľadové kryhy na Dunaji, prepravili sa na druhú stranu a tu sa spojili s hlavnými oddielmi Tatárov, ktoré bojovali pri Slanej. Rozložili sa v celej krajine a začali po svojom šafáriť. Celý celučičký rok gníavila tatárska skaza našu krajinu.

Páleniu, rabovaniu a zabíjaniu nebolo konca-kraja. Ani by sme neverili, aká to bola strašná pohroma, keby tu neboli zostali očití svedkovia, čo to všetko prežili a zapísali. Do neba trčali ohorené trámy dedín a miest; v krajine sa nesialo a nepracovalo; biele lebky a kosti mŕtvych lemovali zarastené a neudržiavané cesty. Nevedno, ako dlho by trvala a ako by sa skončila táto nepredstaviteľná pohroma, nebyť prevratných udalostí v samom srdci tatárskej ríše. Zomrel hlavný chán a Batuchán i jeho vojvodcovia nechceli a nemohli chýbať pri voľbe nového následníka. A tak na jar r. 1242 Tatári z našej krajiny odtiahli. Zostala po nich zničená zem a strach z ich opätovného návratu.

(Pokračovanie)

Píše doc. dr. MATÚŠ KUČERA, CSc.

ILUSTRUJE JOZEF CESNAK

Milí súťažiaci slniečkári!

Vy starší, jedenásť, dvanásť, trinásť-roční, už iste so záujmom siahate aj po naučných knižkách, ktoré zaujmavo a pútavo podávajú poznatky zo sveta vedy a techniky. Iné zasa hovoria o živote a práci slávnych vynálezcov, vedcov, cestovateľov, revolucionárov. Mladé letá vydávajú edíciu Slávni, v ktorej sa dočítate o najväčších génioch ľudstva zo všetkých oblastí ľudskej činnosti. Naše dnešné otázky sa týkajú ich.

„Narodil sa v Simbirsku ako tretie zo šiestich detí rodiny inšpektora ľudových škôl. Už päťročný sa naučil čítať, a keď mal deväť a pol roka, začal navštevovať gymnázium. Od najnižších tried bol najlepším žiakom... Jeho charakter a názory utvárala rodinná výchova, čítanie pokrokovej literatúry i pozorovanie každodenného života. Veľký vplyv mal naňho aj starší brat Alexander...“

Otázka č. 1: O detstve ktorého veľkého ruského revolucionára hovorí tento úryvok?

„Sovietsky vedec a vynálezca, jeden zo zakladateľov kozmonautiky, o sebe napísal: ‚Celý môj život sa skladal z premýšľania, výpočtov, praktických prác a pokusov.‘ Už v chlapčenských rokoch takmer úplne stratil sluch. Hluchota ho odlúčila

od vonkajšieho sveta a odkázala na svet vnútorný. Už ako 25-ročný prišiel na myšlienku použiť reaktívny pohon pre kozmické lode. Rozpracoval spôsob použitia reaktívnych motorov niekoľkostupňových rakiet, umelých družíc Zeme atď. Preto ho právom nazvali otcom kozmonautiky.“

Otázka č. 2: Ako sa volal sovietsky vedec a vynálezca, zakladateľ kozmonautiky?

„Ako 12-ročný roznášal noviny, neskôr sa stal telegrafistom a vo voľných chvíľach sa zaoberal fyzikou a chémiou. Od svojho 21. roku sa výhradne venoval vynálezom. Špolu so svojimi spolupracovníkmi získal okolo 1300 patentov. Vynašiel tlačidlový telegraf, mikrofón, ktorým podstatne zlepšil telefón, rozmnožovací stroj, fonograf (predchodca gramofónu) a mnoho ďalších prístrojov. Veľa úmorného úsilia si vyžiadala práca nad skonštruovaním žiarovky (1879).“

Otázka č. 3: Uveďte meno tohto slávneho amerického vynálezcu.

Odpovede na všetky otázky (nájdete ich v knihách Slávni revolucionári a Slávni vynálezcovia) pošlite na korešpondenčnom lístku (s udaním presnej adresy a veku) do 20. apríla.

Knihu posielame týmto desiatim výhercom: M. Frolkovičová, Dudváh; Margita Kuchtová, Rožňava; Rastík Halienska, Čachtice; Súrodenci Oláhovci, Modranka; Júlia Mikulová, Horná Lehota; Iveta Jurašiková, Žilina; Katka Korecová, Trnava; II. ročník ZDŠ, Dudváh-Opoj; Martina Forgašová, Čachtice.

Správne odpovede na literárnu súťaž z 5. čísla:

1) „Okolo Súče vodička tečie...“; Lubomír Feldek; 2) Tri červené klobúčky, Uzlík a Nitka, Kamzík a bambus, Baran Bé, Ďuro trufo a figliari, Nie je škola ako škola, Bračekovia mravčekovia, Najmenší kolotoč sveta, Lupienok a princezná Makovienka, Princezná Kvapôčka.

Zahádam ti
hádku

JÁN TURAN

Podvečerná hádanka

Červený balón klesá
do tichného lesa.

Čosi ho ťahá nadol.
Za tmavý les si sadol.

Čo je to?

Nohatá hádanka

Na jar, v lete pletie
ako rybár siete.

Ale na rybách ho
nikdy neuzriete.

Čo je to?

Čistotná hádanka

Umýva sa, vody nemá.

Učesá sa bez hrebeňa.

Sadne si mi na kolená
a začne priasť bez pradenia.

Čo je to?

Odpovede posielajte na korešpondenčnom lístku (uveďte vek a presnú adresu) do 20. apríla.

Správne odpovede na hádky z 5. čísla: Žaluď, Bager, Lyže.

Výhercovia sú: Augustín Šimík, Pov. Teplá; Rado Rozskoš, Nadlak, Rumunsko; Helena Komrhelová, Ivanka pri Dunaji.

Zápisník Slniečka

Francúzska detská kniha. V Univerzitnej knižnici v Bratislave bola v januári výstava francúzskej knihy pre deti a mládež. Na výstave, ktorú usporiadalo Ministerstvo kultúry, veľvyslanectvo Francúzskej republiky v ČSSR a Slovenské ústredie knižnej kultúry, bolo zastúpených 25 francúzskych vydavateľstiev kníh pre deti a mládež so 700 titulmi.

Pravek v literatúre pre mládež.

Vo Východoslovenskom vydavateľstve v Košiciach pripravuje sa na vydanie pozoruhodný historický román Františka Kubernáta Rysie kože, ktorý je voľným pokračovaním prózy Medenou stopou. Námetom románu je život pravekého spoločenstva na území dnešného Spiša, najmä jeho úporný zápas o spoznanie prírody a jej tajomstiev. Množstvo vzácnych archeologických poznatkov a zároveň dobrodružný príbeh vytvárajú predpoklady, že román bude nielen poučným, ale i pútavým čítaním.

Jubileum. V januári dožil sa 60. rokov básnik Pavol Štefánik, šéfredaktor časopisu Ohník. Do detskej literatúry uviedol sa veršovanou knižkou Mravce staviteľa (1949). V posledných rokoch vydal zbierky veršov Čarovný mlyn a V pávom sade. V mene čitateľov Slniečka želáme mu mnoho redakčných úspechov i veľa tvorivých nápadov pri ďalšej umeleckej práci.

Detský kalendár na rok 1980. Vydavateľstvo Mladé letá vydalo pre svojich čitateľov a priaznivcov závesný kalendár na rok 1980, ktorý je súčasne informáciou o pripravovanom výbere z diela Márie Rázusovej-Martákovovej, ktorý pod názvom Jarné vtáča vyjde tohto roku ako jubilejná — 5000. publikácia vydavateľstva.

Sovietska detská kniha vo svete.

V zahraničí neustále stúpa záujem o sovietsku detskú knihu. V súčasnosti sa do zahraničia expeduje vyše dva a pol milióna novín a časopisov a vyše osemnásť miliónov detských kníh. Zo spisovateľov sa najväčšiemu záujmu tešia knihy Majakovského, Maršaka, Čukovského, Gajdara a Grina.

Ján Milčák v rozhlase.

V januári vysielal Čs. rozhlas Bratislava novú hru známeho slovenského rozhlasového dramatika Jána Milčáka Koník Izidor.

Zborník k 60. výročiu KSČ. K 60.

výročíu KSČ pripravujú Mladé letá zborník pôvodných nepublikovaných poviedok, v ktorých slovenskí spisovatelia zobrazujú život súčasnej mládeže.

Môj rodný kraj.

Pod týmto názvom zostavovali kolektívy detí literárne albumy, ktoré mali dokumentovať ich vzťah k literárnej minulosti a súčasnosti rodného kraja. Porota v zložení dr. L. Knížek, E. Linzbothová a E. Hornišová za najlepšie práce vyhlásila albumy: MĀRIA KOČANOVÁ — život a dielo (Mestská knižnica pre mládež v Košiciach), PAVOL HOROV — život a dielo (Okresná knižnica v Michalovciach), JÁN ŠTIAVNICKÝ — putovanie po stopách hrdinov knihy

Chlapci z Maše (ZDŠ, Maurerova ul., Krompachy), BOŽENA MAČINGOVÁ — život a dielo (Miestna ľudová knižnica v Parchovanoch), JOZEF HOLÝ — život a dielo (ZDŠ, Moravské Lieskové). Čestnú prémii udelila porota literárnemu albumu spisovateľa Olivera Rácza — život a dielo, ktorý zostavil kolektív žiakov ZDŠ s vyučovacím jazykom maďarským v Turnianskom Podhradí.

Jubileum.

13. apríla t. r. dožíva sa 80. rokov zaslúžilá umelkyňa Zuzka Zguriška, ktorej literárne dielo je kronikou rodného myjavského kraja. Vo svojom jedinom diele pre mládež Husitská nevesta zobrazila vplyv pokrokového husitského hnutia na prostého slovenského človeka. Z jej neintencionálnej tvorby vyšiel v Mladých letách poviedkový výber Na veselej hostine (1957).

Vybrané spisy.

V rokoch 1980—1990 budú v Mladých letách vychádzať vybrané spisy slovenských spisovateľov pre deti a mládež, ktoré predstavujú najmladšej čitateľskej generácii živé hodnoty slovenskej detskej literatúry od Ludmily Podjavorinskej po Vincenta Šikulu. Z predstaviteľov medzivojnového obdobia projekt zahŕňa tvorbu L. Podjavorinskej, J. C. Hronského, F. Kráľa, L. Ondrejova, M. Rázusovej-Martákovovej, J. Horáka a J. Bodenka. Tvorbu po roku 1945 predstavujú autori — L. Zúbek, R. Moric, M. Jančová, K. Bendová, M. Ďuričková, K. Jarunková, E. Gašparová, M. Válek, E. Feldek, Š. Žáry a Vincent Šikula. Ako prvý titul vybraných spisov vyjde v tomto roku historicko-dobrodružný román Jozefa Horáka Sebechlebskí hudci.

Slniečko Mesečník pre deti. Vydávajú Mladé letá, slovenské vydavateľstvo kníh pre mládež. Adresa redakcie: 801 00 Bratislava, Klincová 35/a. Telefón 681-58, 645-87. Šéfredaktor Ján Turan, zást. šéfredaktora dr. Ondrej Sliacky, CSc., výtvarno-technický redaktor Ondrej Máriássy. Tlačia Polygrafické závody, n. p., Bratislava-Krasňany. Rozširuje PNS. Informácie o predplatnom podáva a objednávky prijíma každá pošta a doručovateľ. Objednávky do zahraničia vybavuje PNS — Ústredná expedícia a dovoz tlače, 884 19 Bratislava, Gottwaldovo nám. 6. Vychádza každý mesiac okrem júla a augusta. Cena výtlačku 3 Kčs, ročné predplatné 30 Kčs. Neobjednané rukopisy redakcia nevracia.

LENIVÝ
BOCIAN

V močiari v Mokrej
krajine žil lenivý
bocian.

Bol taký lenivý, že
sa mu nechcel ani
kohnúť. Lenko,
ktoré siedilo nad
Mokrou krajinou, sa
nemohlo na to dívať.

Raz priplávala
k nemu žaba. Aby
sa nemusel kohnúť,
uzavrel s ňou dohodu:

Ak sa na mňa
vyšplháš, prinesiem
ti malú
čabku.

Žaba súhlasila.

Aby
neustradila
rovno ráhu,
kadopakila si
žaba
paliču.

Prá!

Kdeže, so bocianovi
sečú slinky, pri pomyslení,
čo sa stane, keď čabka
vylozie naň.

Neprijemne sa
prerádal.
Odvoril
kobák!

aby žaba prehľadol,
ale sa nelenila
a nastavila
paliču.

Najprv leleli
na obyčajný,
vyhliadkový
led.

Čaprot veduchu
pri odvorenom
kobáku je veľmi
veľký.

Teraz hľadá po
svede malé ča-
biadko. Nijakovskej
ho nemôže nájsť.
Ak by ste, deti, o
nejakom vedeli,
napíšte mu, prosím,
do Mokrej krajiny.

Bocian sa tak
zapodil, že lenivosť
z neho celkom opadala.

